

Mielenterveyshäiriöisten kohtaaminen poliisin kenttätöissä: kokemukset, haasteet ja huomiot

Vantaan poliisiaseman näkökulmasta

Emma Erähalme

11/2021

TIIVISTELMÄ

Emma Erähalme: Mielenterveyshäiriöisten kohtaaminen poliisin kenttätyössä: kokemukset, haasteet ja huomiot

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen opinnäytetyö

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Sanna Luoma & Päivi Salminen

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Vantaan poliisiaseman kenttäpoliisien kokemuksia ja eteen tulleita haasteita niin virka-apu kuin poliisin omilla tehtävillä kohdatessa mielenterveyshäiriöistä kärsiviä asiakkaita. Tutkimuksen tarkoituksena oli myös selvittää, mitä asioita poliisit huomioivat kohtaamisissa mielenterveyspotilaiden kanssa.

Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisena tutkimuksena ja tutkimusaineistoa kerättiin teemahaastattelun avulla. Teemahaastattelut toteutettiin lokakuun 2021 aikana. Tutkimukseen haastateltiin yhteensä kolmea poliisia Vantaan poliisiasemalta. Kaksi heistä työskenteli kentällä ja yksi heistä oli työskennellyt kentällä, mutta nykyisin tilannekeskuksessa. Kaikki haastateltavat esiintyvät tutkimuksessa anonymisti.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään poliisin kenttätyötä ja poliisin kokemia haasteita ja kokemuksia kenttätyössä liittyen mielenterveyspotilaisiin. Näiden lisäksi teoriaosuus käsittelee eri mielenterveyshäiriöitä, virka-apua sekä poliisin tehtäviä.

Haastateltavien poliisien vastauksista ilmeni yhtäläisyyksiä. Haastateltavilla on hyvin erilaisia kokemuksia työtehtäviltä, missä he kohtaavat mielenterveyshäiriöisiä asiakkaita. Poliisit kohtaavat mielenterveyshäiriöisiä henkilöitä yllättävissäkin tilanteissa ja kokemuksiin vaikuttaa, millaisella tehtävällä heitä kohdataan ja mistä oireista he kärsivät. Kaikki haastateltavat kokevat mielenterveyshäiriöisten kohtaamisessa haasteeksi virka-aputehtäviin liittyvän byrokratian ja sen prosessin eri vaiheet sekä mielenterveyshäiriöisten puhuttamisen ja heihin kontaktin saamisen. Poliisit huomioivat kohtaamisissa työturvallisuuteen liittyvät riskit sekä puhuttamisen ja kontaktin saamisen tärkeyden mielenterveyshäiriöiseen.

Tutkimuksen avulla saatiin lisättyä tietoisuutta käsillä olevista haasteista ja kokemuksista mitä kentällä työskentelevät poliisit kohtaavat mielenterveyshäiriöisten kanssa työssään. Lisäksi tutkimus toi tietoisuutta siitä, mitä asioita poliisit huomioivat kohtaamisissa mielenterveyshäiriöisten kanssa.

Tutkimuksen on tarkoitus auttaa tulevaisuudessa muita poliiseja, jotka kohtaavat työssään erilaisia mielenterveyspotilaita.

Sivumäärä: 47

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Marraskuu 2021

Avainsanat: Mielenterveys, Mielenterveydenhäiriöt, Mielenterveyshäiriöinen, Poliisin kenttätyö, Virka-apu-tehtävä

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 OPINNÄYTETYÖN AIHE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	2
3 TIETOPERUSTAN ESITTELY	3
3.1 Mielen terveys	3
3.2 Eri mielen terveyden häiriöt	3
3.2.1 Mielialahäiriöt	5
3.2.2 Ahdistuneisuushäiriöt	5
3.2.3 Persoonallisuushäiriöt	6
3.2.4 Päihderiippuvuus	7
3.2.5 Skitsofrenia ja muut psykoottiset häiriöt	7
3.3 Virka-apu	9
3.3.1 Virka-apu mielen terveyslain mukaan	9
3.3.2 Virka-apu hallintolain näkökulmasta	10
3.4 Viranomaisten välinen yhteistoiminta	10
3.5 Poliisin toiminta velvollisuus	10
3.6 Tilannekeskus	11
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	11
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite	11
4.2 Laadullinen tutkimus	12
4.3 Teemahaastattelu	12
4.4 Teemahaastattelurungon toteutus	13
4.5 Tutkimukseen osallistujat	14
4.6 Aineistonkeruu	14
5 AINEISTON ANALYYSI	15
5.1 Sisällönanalyysi	15
5.2 Aineiston ryhmittely ja käsitteellistäminen	16
6 TULOKSET	17
6.1 Haastateltavien taustatiedot	17

6.2	Mielenterveyshäiriöisten kohtaaminen työssä & yleisimmät työtehtävät.....	17
6.3	Virka-aputehtävät	21
6.4	Poliisin omat tehtävät	26
6.5	Haasteet mielenterveyshäiriöisten kanssa	29
7	POHDINTA.....	36
7.1	Yhteenveto tutkimuksen tuloksista.....	36
7.2	Eettisyys.....	38
7.2.1	Tutkittavien informointi laadullisessa tutkimuksessa.....	38
7.3	Luotettavuus.....	39
7.4	Johtopäätökset ja kehittämiskohteet.....	40
LÄHTEET	.....	42
LIITTEET	.....	45

1 JOHDANTO

Mielenterveys on nykyään paljon pinnalla ollut aihe. Edelleen mielenterveyshäiriöistä kärsiviä esiintyy runsaasti. Psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa hoidettiin vuonna 2019 yhteensä noin 200 000 potilasta. Näistä vuodeosastolla hoidettiin noin 24 000 ja avohoidossa noin 196 500 potilasta. (THL 2020, Tilastoraportti.)

Työharjoitteluni suoritin Vantaan poliisiasemalla mihin sisältyi kenttäjakso. Kenttäjakson aikana esille nousi, kuinka paljon kentällä työskentelevät poliisit kohtaavat viikoittain erilaisista mielenterveysongelmista kärsiviä asiakkaita niin virka-aputehtävillä kuin poliisin omilla tehtävillä.

Opinnäytetyön aiheena on mielenterveyshäiriöisten kohtaaminen poliisin kenttätöyssä: kokemukset, haasteet ja huomiot Vantaan poliisiaseman näkökulmasta.

Opinnäytetyössä aihetta tutkitaan juuri Vantaan poliisiaseman poliisien näkökulmasta. Tutkimukseen osallistui kaksi kentällä työskentelevää poliisia sekä yksi kentällä työskennellyt poliisi, joka nykyisin työskentelee Vantaalla tilannekeskuksessa. Tutkimuksessa selvitettiin kentällä työskentelevien poliisien kokemuksia ja vastaan tulleita haasteita kohdatessa mielenterveyshäiriöisiä asiakkaita. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin, mitä asioita poliisit huomioivat kohtaamisissa mielenterveyshäiriöisten kanssa.

Tämä tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehityksessä käsitellään poliisin kenttätöitä ja poliisin kokemia haasteita ja kokemuksia kenttätöyssä liittyen mielenterveyspotilaisiin. Tutkimustyyppinä käytetään empiiristä tutkimusta, koska tutkimus perustuu eri havaintoihin ja näkemyksiin. Tutkimusaineistoa kerätään teemahaastattelu menetelmällä.

Koen, että tutkimukseni on erittäin ajankohtainen ajatellen yleisesti nykyistä tilannetta yhteiskunnassa ja mielenterveyshäiriöisten määrää, sillä yllä olevan 2020 julkaistun Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoraportin mukaan Psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa on edelleen vuonna 2019 ollut noin 200 000 potilasta.

Tutkimuksen avulla saadaan lisättyä tietoisuutta käsillä olevista haasteista ja kokemuksista mitä kentällä työskentelevät poliisit kohtaavat mielenterveyshäiriöisten kanssa työssään. Lisäksi tutkimus lisää tietoisuutta siitä, mitä asioita poliisit huomioivat kohtaamisissa mielenterveyshäiriöisten kanssa. Tutkimuksen on tarkoitus auttaa tulevaisuudessa poliiseja, jotka kohtaavat työssään erilaisista mielenterveyshäiriöistä kärsiviä asiakkaita ja saada valmiuksia kohtaamisiin käytännön kokemusten kautta.

2 OPINNÄYTETYÖN AIHE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Vantaan poliisiaseman kenttäpoliisien kokemuksia ja eteen tulleita haasteita niin virka-apu kuin poliisin omilta tehtäviltä kohdatessa mielenterveyshäiriöisiä. Tutkimuksen tarkoituksena oli myös selvittää, mitä asioita he huomioivat kohtaamisissa mielenterveyshäiriöisten kanssa.

Haastattelu toteutettiin teemahaastatteluna, missä haastateltiin kahta kentällä työskentelevää poliisia ja yhtä kentällä työskennellyt poliisia, joka nykyisin työskentelee tilannekeskuksessa.

Aiheeni käsittää siis sisällään eri mielenterveysongelmista kärsivät asiakkaat, oli sitten kyse itsetuhoisuudesta tai esimerkiksi harhaisuudesta. Myöskään asiakkaana olevan mielenterveyshäiriöisen ikä tai sukupuoli ei ole rajaava tekijä.

Rajaan työni juuri Vantaan poliisiasemalla kentällä työskenteleviin poliiseihin, jotta saisin mahdollisimman tarkan kuvan heidän kokemuksistaan ja tietoa siitä, mitä haasteita he ovat kohdanneet sekä mitä asioita he huomioivat kohtaamisissa mielenterveyshäiriöisten kanssa. Päätin kohdistaa tutkimuksen juuri Vantaan poliisiasemalla työskenteleviin, koska olin työharjoittelun Vantaalla ja kenttäjakson aikana sain idean aiheesta. Minusta on mielenkiintoista kuulla miten Vantaalla työskentelevät kenttäpoliisit ovat kokeneet osittain samat asiat mitä itse ehdin kokea työharjoitteluni aikana. Lisäksi koen, että aihe on erittäin ajankohtainen ja se on iso osa kenttäpoliisien arkea.

Löysin aikaisemman opinnäytetyön, missä tutkittiin muun muassa mielenterveydenhäiriöiden vaikutusten alaisten ihmisten kokemuksia kohtaamisista poliisin kanssa sekä tutkimuksessa haluttiin myös selvittää mihin asioihin asiakkaat kiinnittivät kohtaamistilanteissa huomiota. Tämmöinen oli Inka Vähäkuopuksen vuonna 2020 kirjoittama ”Mielenterveyshäiriöisten kokemukset kohtaamisesta poliisin kanssa” (Vähäkuopus, 2020).

Työssäni tulen käsittelemään samanlaisia aiheita, mutta vain eri näkökulmasta. Mielestäni on hyvä tutkia aihetta myös toisesta näkökulmasta eli poliisien näkökulmasta ja tuoda esille heidän tunteuksiinsa kohtaamisiin liittyen ja minkä he kokivat näissä tilanteissa haastavaksi, mikä sen aiheutti ja mihin asioihin puolestaan he kiinnittivät kohtaamisissa huomion.

Löysin lisäksi paljon tutkimuksia missä oli tutkittu mm. virka-apuun liittyvää lainsäädäntöä sekä ensihoidon ja poliisien välistä yhteistyötä mielenterveyslain perusteella. En kuitenkaan löytänyt juuri vastaavanlaista tutkimusta aiheestani juuri tästä näkökulmasta.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia kokemuksia poliiseilla on työtehtävistä, kun asiakkaana on mielenterveyspotilas?
2. Millaisia haasteita poliisit kokevat mielenterveyspotilaita kohdatessa työtehtävillä?
3. Mitä asioita poliisit huomioivat kohtaamisissa mielenterveyspotilaiden kanssa?

3 TIETOPERUSTAN ESITTELY

3.1 Mielenterveys

Mielenterveys on oleellinen osa terveyttä. Mielenterveys on hyvinvoinnin tila, jossa yksilö ymmärtää omat kykynsä, sopeutuu arkielämän tavanomaisiin haasteisiin ja stressiin, kykenee työskentelemään tuottavasti ja hyödyllisesti sekä kykenee antamaan oman panoksensa yhteiskunnalle (Lönngqvist, Lehtonen 2017, 30).

Mielenterveys on monitahoinen käsite, jota on aikojen saatossa pyritty määrittelemään lähinnä mielen sairauden kautta. Mielenterveys on elämän mittaan muuttuva tila, jota on vaikea määritellä, sillä siihen vaikuttaa monet tekijät. Mielenterveys laajana ja myönteisenä käsitteenä viittaa ihmisen hyvinvointiin ja henkiseen toimintakykyyn. Mielenterveyteen vaikuttavat esimerkiksi perimä, biologiset tekijät, sosiaaliset ja vuorovaikutukselliset tekijät, yhteiskunnan rakenteelliset tekijät sekä kulttuuriset arvot. (Hietaharju, Nuutila, 2010, 12.) Kansanterveyden kannalta mielenterveys- ja päihdehäiriöt ovat keskeisimpiä sairausryhmiä (Rantaeskola ym. 2014, 108).

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden viralliseen diagnosoimiseen käytetään Suomessa ICD-10:een perustuvaa luokitusta (ICD-10 on lyhenne sanoista International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems) (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2012). Mahdollisia mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöitä ja niiden pohjalta diagnosoituja oireyhtymiä on lukuisia (Rantaeskola ym. 2014, 108).

3.2 Eri mielenterveyden häiriöt

Eri mielenterveyshäiriöt ryhmitellään niille tyypillisten oireiden mukaan (Hietaharju, Nuutila 2010, 31.) Mielenterveyden häiriöitä on totuttu kuvaamaan tarkan oirekuvauksen eli deskriptiivisen psykopatologian avulla, jolloin huomion kohteena ovat potilaan objektiivisesti havainnoitava käyttäytymisen sekä hänen subjektiiviset tuntemuksensa (Lönngqvist, Lehtonen 2017, 20). Mielenterveyden häiriöstä on kyse silloin, kun oireet aiheuttavat henkilölle kärsimystä tai psyykkisen tasapainon heilahtelua, rajoittavat hänen toiminta- ja työkykyään tai osallistumis- ja selviytymismahdollisuuksiaan

jokapäiväisessä elämässä. Vakavimmillaan ne voivat lamauttaa ihmisen lähes täysin ja sulkea hänet yhteiskunnan toimintojen ja sosiaalisten suhteiden ulkopuolelle, jolloin ihminen eristyy muusta maailmasta. (Hietaharju, Nuutila 2010, 31.)

Mielenterveyden häiriöitä ovat muun muassa klassiset mielisairaudet eli psykoosit, elimellisten aivosairauksien ja kemiallisten aineiden aiheuttamat oireyhtymät, aivojen kehitykseen liittyvät mielen-terveyden häiriöt, kaksisuuntaiset mielialahäiriöt, masennustilat, erilaiset ahdistuneisuushäiriöt, pakko-oireiset häiriöt, poikkeavat psyykkiset reaktiot ja traumaattisiin tilanteisiin liittyvät mielen-terveyden häiriöt, unihäiriöt, syömishäiriöt, seksuaalihäiriöt, käyttäytymiseen ja persoonallisuuteen liittyvät häiriöt sekä päihteiden käyttöön liittyvät häiriöt. Mielenterveyden häiriöksi ei lueta arkipäivään liittyviä tavanomaisia psyykkisiä tiloja tai reaktioita. Esimerkiksi normaali suru tai muu normaaliin rajoissa tapahtuva tunnereaktio tai voimakas ristiriita tai kiista yksilön ja hänen ympäristönsä välillä ei ole mielen-terveyden häiriö. Myöskään korostuneet tai erityiset persoonallisuuden piirreominaisuudet tai erikoiset seksuaaliset suuntautumistavat eivät sellaisinaan riitä kliiniseen diagnoosiin. Diagnoosi annetaan aina vain yksilölle, ei parisuhteille perheelle tai ryhmälle. (Lönqvist, Lehtonen 2017, 19–20.)

Mielenterveyden häiriöiden syytekijät voivat olla sekä somaattisia että, psyykkisiä, mutta ne voivat olla sidoksissa myös sosiaalisiin, yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin tekijöihin. Jokainen potilas liittyy oireisiinsa henkilökohtaisia merkityksiä ja myös tulkintoja niiden syistä. Yksilön sairastumista, sairastumisen ajankohtaa ja oirekuvaa sekä häiriön ennustetta selittävällä ja usein ratkaisevalla tavalla yksilön kehitys ja ympäristötekijät. Altistavilla perinnöllisillä tekijöillä on tärkeä merkitys monissa vakavissa mielen-terveydenhäiriöissä, joissa aivojen rakenteen muutoksilla on merkittävä vaikutus. Psyykinen sairastuminen on aina kuitenkin aikaan sijoittuva ja monien tekijöiden yhteisvaikutuksesta syntyvä tapahtumakulku. Mielenterveyshäiriöiden luonteeseen kuuluu useimmiten pitkäaikainen kehitysprosessi, jossa ei ole helppo määritellä tarkkaa sairastumisen ajankoh-
taa. (Lönqvist, Lehtonen 2017, 20.)

Suomalaisten yleisempiä mielen-terveyden häiriöitä on:

- mielialahäiriöt
- ahdistuneisuushäiriöt
- persoonallisuushäiriöt
- päihderiippuvuus
- skitsofrenia ja muut psykoottiset häiriöt. (Hietaharju, Nuutila, 2010,32.)

3.2.1 Mielialahäiriöt

Mielialahäiriöt ovat yleisiä mielenterveyden häiriöitä. Vakavat mielialahäiriöt ovat keskeinen itsetuhoisen käyttäytymisen riskitekijä ja suurin psykiatrinen toiminta- ja työkyvyttömyyden aiheuttaja. Mielialahäiriöiden keskeinen oire on mielialan tai mielenvireen pidempään kestävä muutos. (Hietaharju, Nuutila 2010, 40.) Hetkellinen tai lyhytaikainen masentunut mieliala on normaali reaktio erilaisiin pettymyksiin tai menetyksiin. Mielialahäiriöissä mielialan muutos kestää yhtäjaksoisesti vähintään 2–3 viikkoa, usein kuukausia, joskus vuosiakin. (Huttunen 2018.)

Mielialahäiriö on joko unipolaarinen, jolloin potilaalla esiintyy vain depressiojaksoja, tai bipolaarinen, jolloin potilaalla esiintyy sekä depressiivisiä että maanisia jaksoja.

Mielialahäiriöt:

- mielialan lasku eli depressio, johon liittyvät masennus elämyksellisenä kokemuksena, masentunut mieliala ja masennusoireyhtymät eli masennustilat
- mielialan nousu eli hypomania tai mania
- mielialan lasku ja nousu eli kaksisuuntainen mielialahäiriö tai bipolaarihäiriö, tyyppi 1 ja tyyppi 2. (Hietaharju, Nuutila 2010, 40.)

3.2.2 Ahdistuneisuushäiriöt

Ahdistuneisuuden tunne on sisäistä jännittyneisyyttä, levottomuutta, pelkoa, kauhua ja paniikin tunnetta. Lievä ahdistuneisuus ja huolestuneisuus kuuluvat elämään ja ovat normaaleja tunnekokemuksia. Mielenterveyden häiriöstä voidaan puhua silloin, kun ahdistuneisuus on voimakasta, pitkäkestoista sekä psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä rajoittavaa. Ahdistuneisuushäiriöissä ihmisen todellisuudentaju useimmiten säilyy, toisin kuin vakavammissa mielenterveyden ongelmassa, kuten psykoosissa. (Hietaharju, Nuutila 2010, 34.)

Ahdistuneisuushäiriöt kuuluvat kahteen ryhmään: pelko-oireinen eli foobinen ahdistuneisuushäiriö ja muut ahdistuneisuushäiriöt. Määritetyt eli spesifiset pelot, fobiat ovat häiriöitä, joihin sisältyy liiallista tai epärealistista tiettyihin kohteisiin tai tilanteisiin kohdistuvaa pelkoa. Altistuminen pelon kohteelle laukaisee ahdistuksen, jopa paniikin, ja henkilö pyrkii välttämään pelon kohdetta. Spesifinen pelko on pitkäaikainen, jopa koko elämän kestävä. Tavallisia yksittäisiä pelkoja eli fobioita ovat lennoppelo, korkean paikan pelko eli akrofobia, ukkosen tai myrskyn pelko, ahtaanpaikan pelko eli klaustrofobia, hissipelko, eläinten kuten hämähäkin tai koiran pelko, pistämisen tai veren näkemisen pelko. (Lönqvist 2017, 74.)

Psyykkiset oireet	Keholliset oireet	Käyttäytymisoireet
<ul style="list-style-type: none"> • pelkotilat • paniikki tai kauhu • katastrofi- ja huoliajatukset • epävarmuus itsestä ja omasta osaamisesta 	<ul style="list-style-type: none"> • sydämen hakkaaminen • punastuminen • vapina • hikoilu • päänsärky • huimaus • vatsaoireet • pahoinvointi • selkä- ja nivelkivut 	<ul style="list-style-type: none"> • välttäminen: tavallisimmin yksilö pyrkii kokonaan välttämään joutumista ahdistusta aiheuttaviin tai niitä muistuttaviin tilanteisiin • turvakäyttäytyminen: ahdistavassa tilanteessa yksilö voi turvautua hallintakeinoihin, jotka pitkällä aikavälillä kuitenkin ylläpitävät ahdistuneisuutta • päihteiden käyttö: osa ahdistuneisuushäiriöistä kärsivistä voi yrittää hallita ahdistuneisuuttaan alkoholia tai päihteitä käyttämällä

(Kuvio 1) (Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021)

3.2.3 Persoonallisuushäiriöt

Persoonallisuushäiriöllä tarkoitetaan henkilön persoonallisuudessa ja käyttäytymistavoissa esiintyviä vakavia häiriöitä, jotka vaikuttavat useisiin persoonallisuuden alueisiin (Hietaharju, Nuutila 2010, 53). Persoonallisuushäiriöt ovat pitkäaikaisia ja joustamattomia ajatus- ja käyttäytymismalleja, jotka aiheuttavat henkilölle haittaa. Niihin liittyy usein henkilökohtaista kärsimystä ja ongelmia ihmissuhteissa ja sosiaalisessa kanssakäymisessä. Persoonallisuushäiriöihin liittyvät piirteet ovat siinä määrin syvään juurtuneita, että henkilö itse ei useinkaan miellä niitä häiriöksi. (Mielenterveys-talo, luku F60 persoonallisuushäiriöt.)

Häiriintyneelle käyttäytymiselle on ominaista joustamaton, pysyvä ja teatraalinen tapa reagoida etenkin stressitilanteissa. Käyttäytyminen on kerrasta ja vuodesta toiseen samanlaista, eikä ihminen näytä oppivan kokemuksistaan mitään uutta, koska se on hänestä normaalia ja hyväksyttävää. Persoonallisuushäiriöinen henkilö pitää vaikeuksiensa syynä joko olosuhteita tai muiden ihmisten ilkeyttä. (Hietaharju, Nuutila 2010, 53.)

Persoonallisuushäiriöt luokitellaan niissä esiintyvien hallitsevien käyttäytymismallien perusteella. Häiriötyypit eivät ole täysin toisiaan poissulkevia, ja niissä esiintyy päällekkäisyyttä joidenkin luonteenomaisten piirteiden suhteen. (Marttunen ym. 2017, 473.)

Persoonallisuushäiriöt jaetaan kolmeen pääryhmään:

- Epäluuloiselle (paranoidinen), eristäytyvälle (skitsoidinen) ja psykoosi-aihteiselle (skitsotyyppinen) persoonallisuushäiriölle on ominaista käytöksen erikoisuus tai outous.
- Epäsosiaaliselle (antisosiaalinen), epävakaalle ("rajatila", "borderline"), huomiohakuiselle ja narsistiselle persoonallisuushäiriölle on ominaista käytöksen dramaattisuus, emotionaalisuus tai epävakaus.
- Estyneelle, riippuvaiselle ja pakko-oireiselle persoonallisuushäiriölle on tyypillistä ahdistuneisuus ja pelokkuus. (Huttunen 2018.)

3.2.4 Päihderiippuvuus

Päihteet ovat aineita, jotka vaikuttavat aivojen toimintaan ja rakenteisiin, erityisesti dopamiinivälitteisiin palkitsemis- ja mielihyväjärjestelmiin. Yleisimpiä päihteitä Suomessa ovat alkoholi nikotiini, kofeiini, kannabis, hallusinogeenit, opiaatit, rauhoittavat lääkkeet ja unilääkkeet, stimulantit kuten amfetamiini, muuntohuumeet ja impattavat aineet. Sekakäyttö on yleistä. (Kuoppasalmi ym. 2017, 491.)

Päihderiippuvuuden kehittyminen edellyttää toistuvaa kyseisen aineen käyttöä, joka johtaa riippuvuuteen liittyviin aivo- ja psykososiaalisiin muutoksiin. Perintötekijät vaikuttavat merkittävästi yksilön riskiin sairastua päihderiippuvuuteen ja esimerkiksi alkoholiriippuvuudelle altistavien perintötekijöiden on arvioitu lisäävän riippuvuuden kehittymisen riskiä noin 50 prosenttia. Joihinkin mielenterveyshäiriöihin ja sosiaalisiin tekijöihin liittyy suurentunut riski riippuvuuksiin. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2021, luku Päihderiippuvuus.)

Päihteiden väärinkäyttöä ovat niiden haitallinen käyttö ja riippuvuusoireyhtymä. Päihderiippuvuus alkaa usein psyykkisenä riippuvuutena ja kehittyy vähitellen kemialliseksi riippuvuudeksi käytön jatkuessa. Ihminen tietää päihteiden vaaroista mutta tulee silti niistä riippuvaiseksi. (Hietaharju, Nuutila 2010, 68.)

Päihderiippuvuus on sairaus, johon liittyy runsas ja hallitsematon päihteiden käyttö. Päihteiden käyttöä on vaikea lopettaa, ja niiden sietokyky alkaa kasvaa. Runsaasta päihteiden käytöstä seuraa fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia. (Hietaharju, Nuutila 2010, 68.)

3.2.5 Skitsofrenia ja muut psykoottiset häiriöt

Skitsofrenia on heterogeeninen psykoottinen mielenterveyden häiriö, joka ilmenee harhaluuloina, aistiharhoina, hajanaisena ajatteluna ja puheena, kognitiivisten toimintojen häiriöinä, poikkeavana motorisena käyttäytymisenä ja negatiivisina oireina, kuten aloitekyvyttömyytenä tai sosiaalisena vetäytymisenä. Skitsofreeninen oireprofiili voi vaihdella yksilöittäin suuresti. (Käypä hoito 2020, luku

Skitsofrenia.) Oireet vaihtelevat elämänkaaren kuluessa, eikä mikään yksittäinen oire ole tunnusomainen skitsofrenialle (Suvisaari ym. 2017, 142).

Skitsofrenia on yleensä nuorella aikuisiällä alkava vakava, psykoosiksi luokiteltu mielenterveyden häiriö, johon sairastuu yksi prosentti suomalaisista. Se on yksi vaikeimmista ja haastavimmista ihmiskuntaa kohtaavista sairauksista, ja sen tausta on monitekijäinen ja vielä puutteellisesti tunnettu. Skitsofreniaa on luonnehdittu aivojen tiedonohjauksen säätelyhäiriöksi, joka vaikeuttaa keskeisiä inhimillisiä toimintoja. (Suvisaari ym. 2017, 142.)

Psykoosilla tarkoitetaan mielenterveyden ongelmaa, jossa todellisuuden taju eli kyky erottaa aistien kautta tulevat ärsykkeet omista mielikuvista on oleellisesti heikentynyt. Psykoottisen ihmisen on vaikeaa erottaa, mikä on totta ja mikä ei. Psykoottinen ihminen voi tehdä hätiköityjä johtopäätöksiä liian vähäisten tai väärin tulkittujen tietojen pohjalta. Hän voi myös kokea ympäristönsä ja oman elämäntilanteensa hyvin poikkeavalla tavalla verrattuna muiden havaintoihin. (Hietaharju, Nuutila 2010, 58.)

F21	Skitsotyyppinen häiriö
F22	Pitkäaikaiset harhaluuloisuus häiriöt
F23	Äkilliset ja väliaikaiset psykoottiset häiriöt
F24	Indusoitunut harhaluuloisuus
F25	Skitsoaffektiiviset häiriöt
F28	Muut määritetyt ei-elimelliset psykoottiset häiriöt
F29	Määrittämätön ei-elimellinen psykoottinen häiriö
F00-19	Elimellisiin aivo-oireyhtymiin liittyvät ja lääkkeiden ja päihteiden aiheuttamat psykoosit

(Taulukko 1) (Suvisaari, Lönnqvist 2017, 205)

Voimassa oleva tautiluokitus, ICD-10, sisältää useita sellaisia diagnoosiryhmiä, joihin sisältyy psykooseja (taulukko 1) (Suvisaari, Lönnqvist 2017, 205.)

3.3 Virka-apu

Virka-avulla tarkoitetaan viranomaisen toiselle viranomaiselle tai viranomaisen yksityiselle taholle antamaa apua, jossa virka-apua antava viranomainen käyttää omia toimivaltuuksiaan mahdollistaakseen toisen viranomaisen toimenpiteen toteuttamisen, tai antaakseen yksityiselle mahdollisuuden käyttää hänelle kuuluvaa oikeuttaan. Näin virka-apua antava viranomainen mahdollistaa omalla virka-aputoimellaan toisen viranomaisen toimen tai yksityisen oikeuden toteutumisen. (POL-2016-9560, 1.)

Vain virkasuhteinen lääkäri tai virkasuhteisen lääkärin tehtävissä toimiva lääketieteen opiskelija voi tehdä poliisille virka-apu pyynnön, kun sitä tarvitaan potilaan toimittamiseksi tarkkailulähetteellä sairaalaan (Valvira 2019, Tarkkailulähetete).

Poliisi voi antaa virka-apua viranomaiselle tai yksityiselle taholle vain, jos siitä on erikseen säädetty. Virka-apua annetaan vain silloin, kun toimivaltaisen viranomaisen virkatoimen tai muun laillisen oikeuden toteuttaminen edellyttää poliisin toimivaltuuksien käyttämistä. Poliisin antaman virka-avun yleisenä edellytyksenä on, että virka-avun antaminen voi tapahtua vaarantamatta poliisille säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista, ellei virka-aputehtävän luonne muuta edellytä. (POL-2016-9560, 1.)

3.3.1 Virka-apu mielenterveyslain mukaan

Poliisi on velvollinen avustamaan kuljetuksessa, jos terveyskeskuksen tai sairaanhoitopiirin virkasuhteinen lääkäri katsoo, että henkilön toimittamiseksi terveyskeskukseen, sairaalaan tai muuhun sairaanhoidon toimintayksikköön tarvitaan ammattikoulutuksen saaneen saattajan lisäksi muikin saattaja kuljetettavan väkivaltaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi, kun henkilöstä on laadittu tarkkailulähetete tai kun henkilö on kuljetettava toimintayksikköön tarkkailulähetteen laatimiseksi 1.8.2014 jälkeen mielenterveyslain (1116/1990) 31 §:n 1 momenttiin (438/2014) tehdyn muutoksen myötä.

Poliisi on sairaalassa työskentelevän virkasuhteisen lääkärin pyynnöstä velvollinen antamaan virka-apua henkilön palauttamiseksi sairaalaan:

- Jos tarkkailuun otettu tai hoitoon määrätty poistuu sairaalasta ilman lupaa tai jos potilas on määrätty tutkittavaksi sairaalaan hoidon jatkamisen edellytysten selvittämiseksi
- Jos potilas poistuu sairaalasta kesken hoidon jatkamisen edellytysten selvittämisen ennen kuin Terveiden ja hyvinvoinninlaitos on tehnyt 17 c §:ssä tarkoitetun muun kuin väliaikaispäätöksen hoidon jatkamisesta tai päätöksen hoidon lopettamisesta 1.2.2016 jälkeen mielenterveyslain (1116/1990) 31 §:n 2 momenttiin (20/2016) tehdyn muutoksen myötä.

Jos henkilö, joka voidaan mielentilatutkimusta varten ottaa sairaalaan, jää tutkimukseen määrätynä päivänä saapumatta, poliisi on velvollinen antamaan sairaalassa työskentelevän virkasuhteen lääkärin pyynnöstä virka-apua hänen toimittamiseksi sairaalaan (MTL, 31 § 3 mom).

Tässä tutkimuksessa käsitellään tarkemmin edellä mainittuja poliisin toimintavelvollisuutta sekä poliisin antamaa virka-apua mielenterveyslain, kirjallisuuden sekä haastattelujen perusteella. Tässä tutkimuksessa käsitellään vain mielenterveyshäiriö potilaisiin liittyviä poliisin antamia virka-apuja.

3.3.2 Virka-apu hallintolain näkökulmasta

Viranomaisten yhteistyöstä säädetään Hallintolain 10 §:ssä.

Viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa sekä muutoinkin pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä hallintolain (HL, 2003/434) 10 §:n 1 mom. mukaan.

Viranomaisten välisestä virka-avusta säädetään erikseen (HL 10 § 2 mom).

Hallituksen esityksessä (HE 72/2002) tarkennetaan Hallintolain 10 § sisältöä.

Pykälän 1 momentin mukaan viranomaisapua olisi annettava hallintotehtävän hoitamisessa. Tällä tarkoitettaisiin lähinnä hallintoasian selvittämisen ja ratkaisemisen kannalta tarpeellisten lausuntojen ja selvitysten antamista niitä pyytäneelle viranomaiselle. Säännös ei kuitenkaan sinällään edellyttäisi, että avun tarpeen olisi perustuttava vireillä olevan asian käsittelyyn. Kyse voisi olla myös asian vireille tuloa edeltävästä tai päätöksen antamisen jälkeisestä avustamisesta. Viranomaisten yhteistyöllä olisi merkitystä myös tosiasiallisessa hallintotoiminnassa. (HE 72/2002, Hyvän hallinnon perusteet.)

3.4 Viranomaisten välinen yhteistoiminta

Viranomaisten yhteistoiminta tarkoittaa eri viranomaisorganisaatioiden toimimista jonkin yhteisen päämäärään saavuttamiseksi tai edistämiseksi. Jokainen viranomainen toimii silloin oman perustehtävänsä mukaisesti käyttäen omia toimivaltuuksiaan. Poliisin osallistuessa yhteistoimintaan, kyse ei ole virka-avun antamisesta, vaan poliisille kuuluvan tehtävän hoitamisesta osana yhteistoimintaa. (POL-2016-9560, 2.)

3.5 Poliisin toiminta velvollisuus

Tavatessaan henkilön, joka todennäköisesti voidaan määrätä hoitoon hänen tahdostaan riippumatta, tai saatuaan tietää tällaisesta henkilöstä, poliisin on ilmoitettava asiasta terveyskeskukseen

mielenterveyslain (MTL, 1116/1990) 30 §:n mukaan. Erittäin kiireellisessä tapauksessa poliisi on velvollinen toimittamaan hänet heti terveyskeskukseen tutkittavaksi (MTL, 30 §).

Tässä lain kohdassa ei ole kyse poliisin antamasta virka-avusta vaan poliisin omasta toimintavelvollisuudesta.

3.6 Tilannekeskus

Paikallispoliisin tilanne- tai johtokeskuksessa on päällystöön kuuluva yleisjohtaja, joka vastaa operatiivisen kenttätoiminnan johtamisesta valtioneuvoston asetuksen poliisista (Valtioneuvoston asetus poliisista, 2013/1080) 4§:n 1 mom. mukaan.

Poliisin tilanne- ja johtokeskuksissa seurataan päivittäin poliisilaitoksien tilannekuvaa sekä tehdään yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa. Tilannekeskus toimii kenttäpoliisien tukena ja välittää heille tarvittavia lisätietoja tehtäviin liittyen. Virka-apupyynnöt ja niistä muodostuvat virka-aputehtävät tulevat tilannekeskuksen kautta.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää millaisia haasteita Vantaan poliisiasemalla kentällä työskentelevät poliisit kokevat mielenterveyshäiriöistä kärsivien asiakkaiden kanssa. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää yleisimmät ja toistuvimmat haasteet eri tehtävillä, oli sitten kyse poliisin omasta tehtävästä tai virka-apu tehtävästä.

Haasteiden lisäksi tutkimuksessa selvitetään, millaisia kokemuksia poliiseilla on työtehtävistä, kun asiakkaana on ollut mielenterveyshäiriöinen. Tutkimuksessa selvitetään myös mitä asioita poliisit huomioivat, kun he kohtaavat mielenterveyshäiriöisiä asiakkaita.

Tutkimuksen tavoitteena on saada tarkempaa tietoa kentällä työskentelevien omista kokemuksista ja vastaan tulleista haasteista työtehtävillä teemahaastattelun avulla, missä haastatellaan Vantaan poliisiasemalta kahta kentällä työskentelevää poliisia ja yhtä kentällä työskennellyttä poliisia, joka nykyisin työskentelee tilannekeskuksessa.

Tutkimuksen tarkoituksena, on saada lisättyä tietoisuutta käsillä olevista haasteista ja kokemuksista, mitä kentällä työskentelevät poliisit kohtaavat mielenterveyspotilaiden kanssa työssään. Lisäksi tuoda tietoisuutta siitä, mitä asioita poliisit huomioivat kyseisillä tehtävillä, jotta mahdollisista haasteista selvitään.

4.2 Laadullinen tutkimus

Pääsääntöisesti laadullinen tutkimus tulee kysymykseen silloin, kun ilmiötä ei tunneta eli ei ole teorioita, jotka selittäisivät tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä. Laadullinen tutkimus tarkoittaa mitä tahansa tutkimusta, jonka avulla pyritään ”löydöksiin” ilman tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja. Laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään ilmiötä, selittämään ilmiön koostumusta, tekijöitä ja niiden välisiä suhteita. Ymmärryksen tuotoksena syntyy vähitellen teoria eli yleistys ilmiöstä. Pyritään ilmiön syvälliseen ymmärtämiseen. Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita merkityksistä eli siitä, kuinka ihmiset ja näkevät reaalia maailman. Laadulliseen tutkimukseen liittyy suora kontakti tutkittavan ja tutkijan välillä. (Kananen 2017, 32–44.)

Tutkimuksen tavoitteet ilmaistaan tavanomaisesti tutkimuskysymysten muodossa. Hyvin rajatussa tutkimuksessa on kaksi tai kolme tutkimuskysymystä. (Puusa, Juuti 2020, luku Johdanto-Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan?)

Laadullinen tutkimus tarjoaa mahdollisuuden hyvälle kuvaukselle ilmiöstä. Hyvä kuvaus tarkoittaa tässä yhteydessä ymmärrettävää, kokonaisvaltaista ja ehkä myös tarkkaa kuvausta ilmiöstä. (Kananen 2017, 34.)

Tämä tutkimus toteutetaan laadullisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus palvelee tässä yhteydessä paremmin kuin määrällinen tutkimus, koska tarkoituksena on saada syvällisempää tietoa teemahaastatteluun osallistujilta. Seuraavassa luvussa käsitelen tarkemmin teemahaastattelua.

4.3 Teemahaastattelu

Tässä opinnäytetyössä tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Teemahaastattelu lie-nee yleisimmin käytetty tutkimushaastattelun muoto. Teemahaastattelusta käytetään myös nimitystä puolistrukturoitu haastattelu. Teemahaastattelussa tutkimusongelmasta poimitaan keskeiset aiheet tai teemat, joita tutkimushaastattelussa olisi välttämätön käsitellä tutkimusongelmaan vastaamiseksi. Teemojen käsittelyjärjestyksellä ei ole merkitystä tutkimushaastattelun aikana. Tavoitteena, että kaikista teemoista vastaaja voi antaa oman kuvauksensa ja haastatteluteemat on käsitelty vastaajan kannalta luontevassa järjestyksessä. (Vilkkä 2015, 124.)

Teemahaastattelun avulla tutkija pyrkii ymmärtämään ja saamaan käsityksen tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä, jossa on aina mukana ihminen ja hänen toimintansa, jota tutkija pyrkii avaamaan teemojen avulla. Teemat ja niitä tarkentavat kysymykset ovat kuin veteen heitettyjä haa-veja, joilla tutkija ammentaa haastateltavasta tietoa. Haastateltavan vastausten avulla pyritään rakentamaan yksityiskohdista kokonaiskuva. (Kananen 2017, 90.)

Edellä kuvatun pohjalta tutkimusmenetelmäksi valittu teemahaastattelun käyttö on perusteltua, sillä päämääränä oli saada yksityiskohtaisia vastauksia, joista tarkoituksena oli muodostaa kokonaiskuva ja näin saada vastaukset tutkimuskysymyksiin. Teemahaastattelu sopi hyvin tutkimusmenetelmäksi, koska samanlaista ja juuri tästä näkökulmasta olevaa tutkimusta aiheesta ei aikaisemmin ole tehty. Teemahaastattelun avulla sain merkityksellisiä vastauksia ja pystyin muodostamaan kuvan tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä.

Teemahaastattelussa edetään tiettyjen keskeisten etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Teemahaastattelussakaan ei voi kysellä mitä ihan mitä tahansa, vaan siinä pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun tai tutkimustehtävän mukaisesti (Tuomi, Sarajärvi, 2018, 87–88.) Olin valmistellut teemahaastatteluun valmiiksi tutkimusta palvelevat teemat. Lisäksi olin miettinyt teemojen sisälle kysymyksiä, jotta saisin haastateltavilta myös yksityiskohtaisia vastauksia teeman sisältä.

4.4 Teemahaastattelurungon toteutus

Tutkimusaineiston hankkimasta varten suunnittelin teemahaastattelurungon, joka on tämän tutkimuksen liitteenä 2. Teemahaastattelurungon laatimisessa keskityin varmistamaan, että saan sen avulla tutkimuskysymyksiini vastaukset.

Haastatteluni muodostui neljästä eri pääteemasta, joiden alle olin suunnitellut teemaan liittyviä kysymyksiä. Ensimmäisenä teemana oli mielenterveyshäiriöisten kohtaaminen työssä ja yleisimmät työtehtävät, jonka tarkoituksena oli selvittää millaisia kokemuksia haastateltavilla, oli mielenterveyshäiriöisten kohtaamisista ja mitkä ovat yleisimmät työtehtävät missä he kohtaavat mielenterveyshäiriöisiä. Teeman sisällä esitin myös tarkentavia kysymyksiä kohtaamisiin liittyen. Toisena teemana oli virka-aputehtävät, jossa tarkoituksena oli selvittää kokonaisvaltaisesti millaisia kokemuksia poliiseilla on virka-aputehtävistä, kun asiakkaana on mielenterveyshäiriöinen ja mitä haasteita ne on mahdollisesti pitänyt sisällään.

Kolmannessa teemassa käsiteltiin poliisin omia tehtäviä. Teeman tarkoituksena oli kysymysten avulla selvittää, millaisia kokemuksia haastateltavilla oli poliisin omilta tehtäviltä, missä he ovat kohdanneet mielenterveyshäiriöisen asiakkaan ja näillä tehtävillä ilmenneet haasteet. Neljännessä teemassa käsiteltiin haasteita mielenterveyshäiriöisten kanssa. Tarkoituksena oli selvittää kokonaisvaltaisesti mitä haasteita haastateltavat kohtaavat työtehtävästä riippuen, oli sitten kyse virka-apu tai poliisin omasta tehtävästä. Kaikkien teemojen avulla pyrin myös selvittämään mitä asioita haastateltavat ovat huomioineet kohtaamisissa mielenterveyspotilaiden kanssa, tehtävälajista riippumatta.

Pohdin etukäteen jokaisen teeman alle kysymyksiä mitä voisin hyödyntää tutkimuksessani, jotta saisin monipuolisesti vastauksia tutkimuskysymyksiini. Teemahaastattelun tarkoitus oli pysyä keskustelunomaisena tilanteena ja siitä johtuen kysymykset saattoivat elää vastaajan perusteella. Tällä pyrittiin välttämään toistoa sekä saamaan syvällistä tietoa aiheesta.

Teemahaastattelut nauhoitettiin ja olin testannut valmiiksi nauhoituksen toimivuuden.

4.5 Tutkimukseen osallistujat

Tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelemalla teemahaastattelun muodossa kolmea Vantaan poliisiasemalla työskentelevää poliisia. Tutkimukseen haastateltiin kahta kentällä työskentelevää poliisia ja yhtä kentällä työskennellyttä poliisia, joka nykyisin työskentelee Vantaan poliisiaseman tilannekeskuksessa. Haastateltavat valittiin niin, että he ovat työskennelleet juuri Vantaalla kentällä vähintään kolme vuotta, jotta tutkimukseen saadaan aiherajaukseen sopivaa tietoa.

Tutkimuksen aiheen kannalta koin myös tärkeäksi haastatella tutkimukseen poliisia, jolla on kenttätöiden lisäksi kokemusta tilannekeskuksesta, koska kaikki virka-apupyynnöt tulevat Vantaalla poliisille tilannekeskuksen kautta. Tilannekeskuksessa käsitellään virka-apuihin liittyviä prosesseja päivittäin. Monet poliisille tulevat tehtävät missä asiakkaana on mielenterveyshäiriöinen, tulee juuri virka-aputehtävänä.

Haastatteluun osallistuvien poliisien sukupuolella tai iällä ei ollut merkitystä. Haastatteluun osallistujat jäävät tutkimuksessa anonyymeiksi. Haastateltavista ainoa taustatieto tutkimukseen on Vantaan poliisiasemalla kertynyt virkaikä nimenomaan kenttätehtävistä ja sekä yhden haastateltavan kohdalla myös tilannekeskuksesta. Muuten kaikki tiedot jäävät pois, jotta osallistujat pysyvät anonyymeinä. Haastateltavan virkaiän esille tuominen tutkimuksessa tuo tutkimuksen lukijalle hieman mielikuvaa siitä, miten kokenut poliisi on vastaamassa teemahaastatteluun tutkimusta varten. Samalla se lisää tutkimuksen avoimuutta mikä on omiaan lisäämään sen luotettavuutta.

Jotta teemahaastattelu voitiin toteuttaa, hain sitä varten tutkimusluvan. Tutkimusluvan saatuani, olin yhteydessä valvonta- ja hälytyssektorin komisarioon ja selvitin häneltä tutkimukseen sopivia henkilöitä, joita voisin lähestyä asiassa.

4.6 Aineistonkeruu

Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruu menetelmistä tähän tutkimukseen sopivin ja tutkimusta palvelevin oli teemahaastattelu. Teemahaastattelu toteutettiin kasvotusten keskustelunomaisena tilanteena, jossa käytiin läpi eri tutkimukseen liittyviä teemoja tarkentavien kysymysten avulla. Vallitsevan koronatilanteen takia haastattelu olisi ollut mahdollista hoitaa esimerkiksi Teams sovelluksen

avulla, jos teemahaastatteluun osallistuja olisi sitä toivonut. Koin itse kuitenkin mieluisammaksi tutkimuksen luotettavuuden kannalta käydä haastattelu kasvotusten.

Jokainen tutkimukseen haastateltava haastateltiin erikseen. Haastattelu äänitettiin, jotta vastauksiin on helpompi paneutua jälkikäteen ja analysoida niitä sekä itse haastattelutilanteessa pystyi keskittymään kysymyksiin esittämiseen ja vastauksien kuuntelemiseen. Haastattelut kestivät ajallisesti noin puoli tuntia.

Teemat ja niihin pohjautuvat apukysymykset suunniteltiin tarkasti, jotta haastattelu sujui helposti niin, että haastatteluun osallistujan oli helppo vastata niihin. Haastattelukysymyksissä huomioitiin myös tarkasti tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset, jotta se palvelee tutkimusta mahdollisimman laadukkaasti.

Litteroin jokaisen haastattelun erikseen Word pohjalle. Litteroin haastattelut sanasta sanaan, kuitenkin jättäen pois toistot kuten ”niinku” tai välissä pohtimisen yhteydessä tulevat sanat kuten ”öö” tai ”tota”. Tarkoituksena, että teksti pysyy alkuperäisessä muodossa, mutta kuitenkin helposti luettavissa.

Haastattelussa käsiteltävät teemat ja kysymykset ovat tämän opinnäytetyön liitteenä 1.

5 AINEISTON ANALYYSI

Analyysimenetelmillä tutkimusaineistosta puristetaan ratkaisu tutkimusongelmaan tai vastukset tutkimuskysymykseen. Analyysimenetelmät ovat sidoksissa aineistonkeruumenetelmiin ja tutkimusotteisiin. Laadullisessa tutkimuksessa käsitellään tekstejä esim. sisältöanalyysin keinoin ja kvantitatiivisessa tutkimuksessa tilastotieteen menetelmillä. (Kananen 2017, 68.) Tässä tutkimuksessa olen käyttänyt aineiston analysoimiseksi sisällönanalyysiä.

5.1 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on yksi suhteellisen yksinkertainen laadullisen analyysin metodi. Sen tekemisessä ei vaadita syvällistä teoreettista tietämystä. (Tuomi, Sarajärvi 2018, 145.) Sisällönanalyysi on tekstianalyysiä, kuten ovat esimerkiksi myös historiallinen analyysi ja diskurssianalyysi. Sisällönanalyysin menetelmällä voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Miltei mikä tahansa kirjalliseen muotoon saatettu materiaali voi olla dokumentti. Tällä analyysimenetelmällä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. (Tuomi, Sarajärvi 2017, 117.)

Tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja analyysin tarkoitus on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysillä pyritään järjestämään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämä informaatiota. Laadullisen aineiston analysoinnin tarkoituksena on informaatioarvon lisääminen, koska hajanaisestä aineistosta pyritään luomaan mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota tutkittavasta ilmiöstä. Analyysillä luodaan selkeyttä aineistoon, jotta voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Aineiston laadullinen käsittely perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan, jossa aineisto aluksi hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan uudestaan uudella tavalla loogiseksi. (Tuomi, Sarajärvi 2017, 122.)

5.2 Aineiston ryhmittely ja käsitteellistäminen

Tutkimuksessa aineiston analyysin pohjana toimi teemahaastattelusta kertynyt materiaali. Jo haastatteluvaiheessa minulle selkeni pääpiirteittäin kuva haastateltavien käsityksistä ja kokemuksista. Kuunneltuani haastatteluiden nauhoitukset ja sisältöä litteroidessa kokonaiskuva kaikista haastateluista alkoi muodostua.

Aloitin aineiston analysoimisen siten, että ensiksi kuuntelin haastattelut nauhalta läpi ja keskityin vain sisällön kuuntelemiseen ja erilaisten havaintojen tekemiseen. Tämän jälkeen kuuntelin haastattelut yksi kerrallaan ja samalla litteroin aineistoa. Kuuntelin kaikki haastattelut moneen kertaan läpi, jotta litteroinnista tuli tarpeeksi yksityiskohtaista.

Kun aineisto oli litteroitu tekstimuotoon luin sen useaan kertaan läpi ja aloin hahmottelemaan itseleni kertynyttä aineistoa. Karsin aineistosta pois ne asiat mitkä eivät tämän tutkimuksen näkökulmasta tutkimuskysymykset huomioiden olleet olennaisia. Seuraavaksi etsin aineistosta ne teemat ja pelkistetyt ilmaukset, jotka käsittelivät haastateltavien kokemuksia, haasteita ja huomioita kohdattaessaan mielenterveyspotilaita.

Analyysin seuraava vaihe eteni aihepiireittäin pelkistettyjen ilmauksien listaamiseen. Pelkistämisen tavoitteena on lisätä aineiston informaatioarvoa. On välttämätöntä pelkistää ja tiivistää aineistoa sillä rikas aineiston on sellaisenaan hajanaista. (Puusa, Juuti 2020, luku näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin.)

Listaamani saman kaltaiset ilmaukset ryhmittelin omiin alaluokkiinsa. Alaluokat eroteltiin toisistaan omilla värikoodeilla ja ne nimettiin niiden sisältöä kuvaavaksi. Jatkoin luokittelua niin, että yhdistin samankaltaiset alaluokat yläluokkiin, jotka myös saivat värikoodin ja niiden sisältöä kuvaavan nimen. Lopuksi pääluokat muodostuivat yläluokkia yhdistelemällä.

Käyttämäni aineistolähtöinen analyysimalli viittasi yhdysvaltalaiseen perinteeseen, joka pitää sisälleen aineiston pelkistämisen, ryhmittelyn, ala-, ylä-, pää- ja yhdistävien kategorioiden luomisen (Tuomi, Sarajärvi 2018, 114). Tämän menetelmän avulla sain vastauksia tutkimuskysymyksiini.

Jotta aineistosta olisi selkeää erottaa haastatteluaineisto ja tutkijan oma teksti, aineistosta kerätyt sitaatit sisennettiin tekstiin. Sitaateissa esiinnyttiin nimillä P1, P2 ja P3.

6 TULOKSET

Tutkimustuloksia käsitellään teemahaastattelurungon otsikoiden pohjalta. Niiden aihepiirit ovat: Haastateltavien taustatiedot, mielenterveyshäiriöisten kohtaaminen työssä & yleisimmät työtehtävät, virka-aputehtävät, poliisin omat tehtävät, haasteet mielenterveyshäiriöisten kanssa sekä vapaa sana.

6.1 Haastateltavien taustatiedot

Haastatteluun osallistui yhteensä kolme Vantaan poliisiasemalla työskentelevää poliisia. Tutkimuksessa haastateltavista käytetään nimiä P1, P2 ja P3. Haastateltavista ainoa taustatieto tutkimukseen on heidän virkaikänsä.

P1 oli virkaikää Vantaan poliisiasemalta valvonta- ja hälytyssektorissa 6,5 vuotta. P2 oli virkaikää Vantaan poliisiasemalta valvonta- ja hälytyssektorista reilu 10 vuotta. P3 oli kertynyt virkaikää Vantaan poliisiasemalta valvonta- ja hälytyssektorista 29 vuotta ja tilannekeskuksesta 2 vuotta.

6.2 Mielenterveyshäiriöisten kohtaaminen työssä & yleisimmät työtehtävät

Kentällä työskentelevät poliisit kohtaavat usein työtehtävillä mielenterveyshäiriöisiä. Kohtaamiset voivat tulla täysin yllättäen tai ne voivat olla myös jo entuudestaan tiedossa. Halusinkin siis alkuun kysyä haastateltavilta, millaisia kokemuksia heillä on yleisellä tasolla työtehtävistä, missä he ovat kohdanneet mielenterveyshäiriöisiä henkilöitä.

Kukaan kolmesta haastateltavasta ei osannut suoranaisesti sanoa mitään tiettyä yhdenlaista kokemusta vaan kokemuksia oli monenlaisia. Kaikki haastateltavat korostivat kuinka erilaisia tilanteet ja kohtaamiset yleisesti ovat. Haastateltavat nostivat esille kuinka yllättävissäkin tilanteissa he ovat kohdanneet mielenterveyspotilaita. Haastateltava toi esille, että kokemukset ovat vaihdelleet riippuen siitä, millaisella työtehtävällä he ovat kohdanneet mielenterveyspotilaan ja millainen mielenterveydenhäiriö on ollut kyseessä.

”Tänä päivänä tuntuu, että mielenterveyspotilaita tulee vastaan ihan millä tahansa työtehtävällä, se ei välttämättä tule suoraan mielenterveystehtävänä poliisille, vaan se voi

olla kotihälytys- tai häiriötehtävä yleisellä paikalla tai se voi olla, vaikka liikenneonnettomuus, missä selvi paikalla, että se on ihan kukkuu se tyyppi.” – P1

”No aika monenlaisia vois sanoa. Ne menee aika laidasta laitaan, et riippuu ihan mikä tehtävä ja minkälainen, et tuleeko tavallaan itsetuhonen vai tuleeko se virka-aputehtävänä vai tuleeko se sit yllätyksenä tehtävällä, et tää onki MT-potilas, et kyl se hyvin valtavaa on se kirjo siinä”. -P2

P3 nosti vastauksessaan esille kuinka paljon pitkällä aikavälillä kohtaamiset ovat lisääntyneet mielenterveyspotilaiden kanssa.

”No ensinnäkin se täytyy sanoa, et onhan ne vuosien saatossa, ku mä katon sillä pitkällä perspektiivillä, ni lisääntynyt tosi paljon.” -P3

Poliisien kenttätöihin kuuluu mitä erilaisempia työtehtäviä. Kentällä työskentelevät poliisit saavat hätäkeskuksen kautta erilaisia poliisille kuuluvia tehtäviä ja usein ne saattavatkin olla jotain aivan muuta, mitä lähtötietojen perusteella voisi odottaa. Pyysinkin haastateltavia seuraavaksi kertomaan mitkä ovat yleisimpiä työtehtäviä, missä he ovat kohdanneet mielenterveyshäiriöisiä henkilöitä.

Yksi poliiseista nosti esille kotihälytystehtävät. Toinen yksittäinen nosto eri haastateltavalta oli poliisin antamat virka-aputehtävät ensihoidolle. Kaksi haastateltavaa nosti esille itsetuhoiset henkilöt. Lisäksi kahden haastateltavan vastauksista nousi esille jollain tapaa häiriöksi olevat henkilöt esimerkiksi yleisillä paikoilla.

”No ne melkeen nykyään on virka-aputehtävät ensihoidolle tai sitten nää itsetuhoiset.” -P2

”No ehkä se, että joko ne häröilee jossain, kun ne ei oo ottanu lääkkeitä tai sitte ne on näitä itsetuhoisia ja taas siihen et ne ei oo syöny niitä lääkkeitään. Et ehkä nää kaks et joko ne häröilee sekavana jossain tai itsetuhoisina.” -P3

Itsensä vahingoittaminen voi olla tarkoituksellista ja aktiivista pyrkimystä vahingoittaa itseä, jopa kuolla oman käden kautta. Toisaalta itsetuhoisuus voi sisältyä käyttäytymiseen, jonka tavoitteena on saada elämään sisältöä ja merkitystä. Epäsuora itsetuho ilmenee terveyteen ja hyvinvointiin kohdistuvana toistuvana riskinottona. Suoraan itsetuhoon sisällytetään itsemurha-ajatukset, itsemurhayritykset ja itsemurhat. Useimmiten itsemurha on pitkän kehityksen lopputulos. Useimmilla itsemurhan tehneistä on ollut vakavia mielenterveysongelmia, joihin he ovat hakeneet apua sosi-aali- ja terveydenhuollosta. (Lönqvist ym. 2017, 587.)

”No kyllä ne on varmaa kotihälytystehtävät missä ilmenee aika paljon, kun siellä kohdataan ihmisiä ja perheitä niin niillä ilmenee ja yleisillä paikoilla kun kohdataan häiriköitä tai häiriköiksi luultuja henkilöitä, niin käykin sitten ilmi, että siinä onkin mielenterveysongelmia taustalla ja syynä siihen käyttäytymiseen.” -P1

OECD:n raportin mukaan mielenterveyden häiriöt maksavat vuosittain noin yksitoista miljardia euroa. Summa koostuu työmarkkinoiden ja terveystalouden kustannuksista sekä sosiaaliturvasta. Vähintään joka viides suomalainen kokee vuoden aikana mielenterveyden häiriötä ja joka viides sairastuu elämänsä aikana masennukseen. Vain puolet mielenterveyden häiriötä sairastavista saa tarvitsemaansa hoitoa. (Suomen mielenterveys Ry, 2021.) Mielenterveydenhäiriötä esiintyy edelleen merkittäväällä osalla väestöä, vaikka mielenterveysongelmat ovat nykypäivänä entistä enemmän pinnalla ollut ja puhuttu aihe.

Seuraavaksi kysyin haastateltavilta, miten usein he kohtaavat työssään mielenterveyshäiriöisiä asiakkaita.

Kaikki kolme haastateltavaa mainitsivat, että nykypäivänä mielenterveyshäiriöisiä kohtaa lähes joka työvuorossa jossain muodossa.

”Mä sanoisin, että nyt tänä päivänä, kun on koronaa eletty puoltoista vuotta ja vähän reilukin varmaan kohta, ni sanon, että lähes tulkoon joka vuorossa. Tavalla tai toisella mielenterveys on järkkynyt viimeistään tän puolentoistavuoden aikana tavallisissakin perheissä tän koronankin takia, mutta kyl mä silti sanoisin, että lähes tulkoon joka vuoro tulee jollain tasolla jonkinlainen mielenterveysongelmainen vastaan.” -P1

”Tosiaan jo tässä kymmenen vuoden aikana, mitä täs on ite katellu näitä Vantaan mielenterveyspotilaita, niin onhan ihan hurjasti kasvanu tää tehtävä määrä, et missä joko tulee ihan spontaanisti tai sitten näitä virka-apu tehtäviä, et näitäkään ei juuri silloin ollu, ku mä oon taloon tullu et se oli todella harvinaista.” -P2

”No kyl mun mielestä joka vuorossa, et jossain muodossa kyl joku mielenterveyspotilas on joka työvuorossa.” -P3

Tutkimukseen liittyen minua kiinnosti myös se, millaisista mielenterveydenhäiriöistä kärsiviä asiakkaita haastateltavat ovat tavanneet työtehtävillä.

Kaikki kolme haastateltavaa toivat vastauksessaan esille, että he ovat kohdanneet hyvin monenlaisista mielenterveydenhäiriöistä kärsiviä työtehtävillään. Myös kaikki haastateltavat olivat tavanneet työtehtävillä psykoosissa olevia henkilöitä. Kaksi haastateltavaa nostivat esille vastauksissa, että

eiväthän he koskaan tiedä varmaksi kenenkään diagnoosia, mutta henkilöiden käytöksestä pystyy jotain päättelemään.

”No ihan työuupumuksesta lähtien, sit on ihan skitsofreenikkoja ja ihan puhtaasti hulluja ja oikeastaan löytyy kaikkea siltä väliltä. On masentuneita ja sitten on maanisdepressiivisiä ja kyl se kirjo tänä päivänä on laaja, että kyllä se kattaa kaiken mitä mielenterveyden alle voi oikeestaan keksiäkkään. Kaiken näköinen pahoinvointi ja oirehtiminen, sitten sitä itsetuhoisuutta ja itsensä vahingoittamista ja tämmöstä.” -P1

”Siinäkin kirjo on aika valtava. Sanotaan et tommoset akuutit tilanteet mitkä tulee sitten jonain muuna, kun itsetuhoisena tai virka-apuna ni ne on kyllä melkeen ainakin omalla kohalla ollut psykoosissa olevia. Muuten kirjo on laaja, eikä me sitten aina tiedetäkkään niitä diagnooseja, et vedetään omia johtopäätöksiä, et eihän me mitään lääkäreitä olla, et se ei välttämättä aina edes selviä. Mutta kaikenlaisia, on psykoosissa olevia, skitsofreenikkoja. Psykoosi on semmonen minkä on tässä työssä oppinu aika hyvin tunnistamaan, et millon on semmosesta kyse.” -P2

”No eihän me tietysti tiedetä mikä heidän diagnoosi on, et sillain vaikee sanoo et mimmosia. Kylhän se on se sekava käytös ja oonhan mä varmasti tavannu paljon mielenterveyspotilaita, jotka on syöny lääkkeitä, jotka on ihan fine, et mä en tavallaan tiedäkkään. Mut kyl se on se sekava käytös et sit ihan äärimmäisyyksiin, jos ollaan jossain huumausaineiden jälkikäytöstä tai lakkaa käytetty ni psykoosissa, ni semmoset kanssa. Et hyvinki rajuja ja sit taas mietoja et on vaan vähän höperö tai jotain.” -P3

Psykoosipiirteisen persoonallisuuden esiintyvyys on vaihdellut väestötutkimuksessa 0,6 %:n ja yli 4 %:n välillä. Häiriöistä kärsivien ajattelu on yleensä huomattavan outoa ja erikoista. Heillä voi olla kuvitelmia erilaisista maagisista vaikutuksista, selvännäkemisestä ym. yliluonnollisista kokemuksista. He elävät usein eristäytynyttä elämää uppoutuneena fantasiamaailmaansa. Käytös on usein eriskummallista ja heidän ajattelunsa ja tunteiden poikkeavuudet muistuttavat skitsofreniassa todettavia poikkeavuuksia. (Marttunen ym. 2017, 479.)

Seuraavaksi kysyin haastateltavilta, miten heidän mielestään mielenterveyshäiriöiset ovat suhtautuneet poliisiin. Kaikkien kolmen haastateltavan vastauksesta ilmeni, että poliisiin suhtaudutaan vaihtelevasti tilanteesta riippuen. Kaksi haastateltavista toi vastauksissaan esille, että aina asiakkaat eivät välttämättä tiedä mielenterveyshäiriöstä johtuen mikä tai kuka edes on poliisi.

”Jotkut on aika epäluuloisia, et epäluuloisesti. Esim. siis oikeesti mieleltään järkkyneet ja järkyttyneet ihmiset, nii kyl ne näkee ja kuulee omiaan ja se ei enää nää poliisia auttava tahona, mut sit taas ne jotka on enemmän tässä maailmassa kiinni, ni kyl ne sit taas suhtautuu ookoosti.” -P1

”Et sit, jos tavataan ihan oikeesti hullu ni se ei välttämättä ymmärrä sitä, mikä on poliisi tai kuka on poliisi tai miksi se on täällä ylipäätään. Siinä kohtaan kaikki voi olla vihollisia.” -P1

”Sekin vaihtelee hyvin paljon, et joillekin se poliisi ei oo mikään punanen vaate et siin ei oo sinänsä mitään, mut sit taas esim. psykoosipotilas ni ethän sä saa siihen mitään kontaktia, et se on ihansama onks siinä poliisi vai kuka tahansa ni se tilanne ei muutu siitä miksikään ja voi suhtautua aggressiivisestikin. ” -P2

”No se on kyllä hyvin vaihtelevaa et, tietysti jos se on jossain psykoosissa ni eihän se tajua edes et siinä on poliisi. Et hyvin varauksella pitää suhtautua mun mielestä et heidän kohdalla ei voi luottaa edes siihen, et se ymmärtää et siinä on poliisi, koska jos hän on harhoissaan niin hänhän saattaa nähdä siinä jos vaikka kenet. Eli hyvin varauksella kyl pitää suhtautuu heihin. Ne näkee mitä ne näkee ja me ei tiedetä et mitä he näkee.” -P3

Psykoottisella henkilöllä on vaikeuksia erottaa muiden ihmisten tavoin, mikä on totta ja mikä ei. Tästä seurauksena ulkoista todellisuutta koskevat väärät tulkinnat ja erikoinen käyttäytyminen. Todellisuuden vääristyminen vaihtelee samalla henkilöllä myös ajankohdasta toiseen. (Lönqvist 2017, 69.)

6.3 Virka-aputehtävät

Poliisin hälytystehtäviin kuuluu myös virka-aputehtäviä, joissa poliisipartio tukee muita viranomaisia. Eri viranomaisten kanssa toimiessa poliisin rooli liittyy useimmiten juuri turvallisuuden varmistamiseen tai mahdollisiin rikoksiin liittyvien asioiden selvittämiseen. (Poliisi 2020, Hälytyspalvelut.)

Seuraava teema käsitteli poliisin virka-aputehtäviä. Teema piti sisällään poliisin antamat virka-avut ensihoidolle, kun asiakkaana oli mielenterveyshäiriöistä kärsivä asiakas.

Ensimmäisenä halusin kuulla haastateltavilta heidän kokemuksiaan työtehtäviltä, missä he ovat antaneet virka-apua ensihoidolle, kun asiakkaana on ollut mielenterveyshäiriöinen. Kaikki kolme haastateltavaa nostivat vastauksissaan hyvin erilaisia asioita esille.

P1 kertoi, että hänestä suuntaus on ollut siihen, että virka-aputehtävät eivät suju hyvin. P1 perusteli vastaustaan asiakkaiden lisääntyneellä aggressiivisella käytöksellä ja hangoittelulla viranomaisia kohtaan. P2 ei pitänyt virka-aputehtäviä kokemuksena tavallaan sen erikoisempina. P2 kertoi vastauksessaan, että yleensä he menevät antamaan virka-apua, jotta ensihoito saa hoidettua potilaan sekä lisäksi he menevät usein turvaamaan kuljetuksen. P3 nosti vastauksessaan esille yksityisen firman ambulanssin ja pelastuslaitoksen ambulanssin erot.

"No sanotaan näin, että enenemässä määrin ehkä on ollu suuntaus siihen, että ne ei suju hyvin. Siellä tulee sitten sitä, että ensinnäkin poliisia tarvitaan usein mt-keikalle lanssin kaveriksi ja sitten jotenkin tuntuu, että onko sitten korona vai mikä muu vaikuttanut siihen, että ollaan niinku entistä aggressiivisempia viranomaisia kohtaan noin yleisesti. Semmonen vastaan laittaminen ja hangoittelu ja tämmönen tietynlainen aggressiivisuus viranomaisia kohtaan on mun mielestä vuosien aikana lisääntynyt." -P1

"Ei se kokemuksena tavallaan sen erikoisempi. Yleensähän ne pyytää virka-apua siihen et ne ylipäättään saa hoidettua sen potilaan, et se voi olla ettei se oo yhteistyökykyinen ja sitte sille kuljetukselle meidän pitää mennä turvaamaan, koska tää henkilö saattaa olla varaaks sille ambulanssi henkilökunnalle." -P2

"Vantaallahhan meille virka-aputehtäville tulee välillä yksityisen firman ambulanssi ja välillä pelastuslaitoksen ambulanssi ja siinä on minun mielestä huikea ero, koska pelastuslaitoksen ambulanssin ihmiset osaa käsitellä ihmisiä, he on kokoajan keikoilla. Nää yksityisen firman lanssit tekee pelkkiä potilas siirtoja, enkä mä oo ihan varma mikä se heidän koulutustaso on ja ne on välillä niin töykeitä, et sit me painitaan sen takii sen mielenterveyspotilaan kanssa, kun se tulee se lanssi kuski ja töksäyttää jotain. Toki toikin on karrikoitua, että ei se nyt ihan niin oo aina, mutta kyl siinä selkee ero on minun mielestä." -P3

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa ensihoitoa koskevan lainsäädännön valmistelusta ja ohjaa sekä valvoo toimintaa yleisellä tasolla. Ensihoitoa on äkillisesti sairastuneen tai loukkaantuneen potilaan kiireellisen hoidon antaminen ja tarvittaessa potilaan kuljettaminen hoitoyksikköön. Ensihoitopalvelu ja siihen liittyvä sairaanhoito ovat osa terveydenhuoltoa. Sairaanhoitopiirit järjestävät alueensa ensihoitopalvelun. Ne voivat hoitaa toiminnan itse, yhteistyössä pelastustoimen tai toisen sairaanhoitopiirin kanssa tai ostaa palvelun muulta palveluntuottajalta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020.)

Seuraavaksi kysyin haastateltavilta mikä heidän mielestään virka-aputehtävissä on haastavinta.

Kaikki kolme haastateltavaa mainitsivat virka-apu prosessiin liittyvän byrokratian. Haastateltavat pitivät haastavimpana virka-aputehtävissä virka-apupyynnön liittyvät eri vaiheet.

"Siinä on ehkä haastavinta se, että se itse virka-avun pyytävä viranomainen ei oikeesti tiedä mitä se pyytää. Et sillä viranomaisella itse ei oo tavallaan se oikeusperusta ja se pohja hallussa ja tieto siitä et, mitä heidän olisi itse pitänyt yrittää tehdä ennen sitä virka-avun pyytämistä. Siel tavallaan pyydetään sitä virka-apua etukäteen ennen, kun edes itse yritetty viranomaisena sitä omaan toimivaltaan kuuluvaa asiaa hoitaa, kun se virka-apu säännös menee nimenomaan et, jos se viranomainen ei ole päässyt siihen päämääräänsä omilla toimivaltuuksilla ja omilla toiminnoilla niin sitten vasta poliisi astuu kuvioon mukaan." -P1

"Se on varmaan toi byrokratia. Eli eihän se itse tehtävä tai se yhteistyö ambulanssin kanssa vaan siis se, et jos se on tämmönen virka-aputehtävä, et kyseessä ei oo mikään semmonen akuutti ni sit niiden pitää tehdä siitä ensin se virka-apupyynnö poliisille ja yleisjohtajan pitää se kattoo ja joko se hyväksyy sen tai hylkää sen ja meidän pitää sit odotella näitä päätöksiä ja pelata siinä välissä ni se on ehkä se kaikkein tyhmin osa siinä." -P2

"Täällä tilannekeskuksessa oliessa, niin tää virka-apu prosessi on niin haastava ja kaikista haastavinta siinä on oikeastaan se, että toiset viranomaiset eli tässä tapauksessa lääkärit, ni he eivät tiedä mihin heillä on oikeus pyytää virka-apua eli välillä tulee ihan uskomattomia pyyntöjä"- P3

"Et se on tosi haastavaa tavallaan, ku meidän täytyy täällä aina arvioida et onko se virka-apu mitä meiltä pyydetään ni laillisesti oikein ja annetaanko virka-apua. Et ennen kun me esitetään se asia yleisjohtajalle ni meidän täytyy tehdä ne taustat ja se työllistää tosi paljon, koska ne on niin huonoja ne virka-apupyynnöt."-P3

Poliisin antama virka-apu on toissijainen toimintamalli. Virka-avusta on kysymys silloin, kun virka-apua antava poliisi käyttää toimivaltuuksiaan virka-apua pyytäneelle viranomaiselle kuuluvan hallintotoimen toteuttamiseksi tai toimivaltuuksien käyttö on edellytys yksityisen pääsemiseksi laillisiin oikeuksiinsa. Tehtävän tai toimen toteuttamisen päävastuu kuitenkin säilyy virka-apua pyytäneellä.

Ennen virka-avun pyytämistä virkatehtävää tai valvontavelvollisuutta hoitavan viranomaisen ja myös yksityisen tahon on omin käytettävissä olevin toimenpitein ja voimavaroin pyrittävä hoitamaan tehtävä. Virka-avun antamisen tarkoituksena ei ole, että poliisi antaisi muulle viranomaiselle tai yksityiselle heidän tehtävä- tai etupiiriinsä liittyvää työvoima-apua.

Poliisin muulle viranomaiselle antamasta virka-avusta on kysymys silloin, kun poliisi toisen viranomaisen pyynnöstä avustaa viranomaista tämän toimivaltapiiriin kuuluvan tehtävän suorittamisessa käyttämällä siinä poliisin toimivaltuuksia. Poliisilla on velvollisuus antaa virka-apua vain silloin, kun

annettavan avun muoto kuuluu poliisin säännönmukaiseen tehtäväpiiriin ja virkatehtävän tai valvontavelvollisuuden toteuttaminen edellyttävät poliisin toimivaltuuksien käyttämistä.

Edellytyksenä poliisin antamalle virka-avulle on se, että pyyntö perustuu voimassa olevaan säädökseen. Lisäksi tehtävän tai toimenpiteen suorittamiseksi tarvitaan sellaisia poliisille kuuluvia toimivaltuuksia, joita pyytäjällä itsellään ei ole.

Päätöksen virka-avun antamisesta tai sen epäämisestä tekee päällystöön kuuluva poliisimies, jolle laissa toisin säädetä. Useimmiten päätöksen tekijänä on yleisjohtajana toimiva poliisimies. Päätöstä tehtäessä tulee varmistua, että virka-avun antamiselle on perusteet, ja että kyseessä on nimenaan poliisille kuuluva virka-aputehtävä eikä poliisille kuuluva valvonta- ja hälytystehtävä tai poliisilta pyydetty työvoima-apu. (POL-2016-9560, 3–6.)

Virka-aputehtävillä poliisi tekee paljon yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa. Tutkimuksessani halusin myös selvittää, miten haastateltavat ovat kokeneet yhteistyön sujumisen ensihoidon kanssa.

Kaikki kolme haastateltavaa kokivat ensihoidon kanssa yhteistyön sujuvan hyvin. Yksi haastateltavista nosti vastauksessaan esille viitaten aikaisempaan, että pelastuslaitoksen ambulanssin kanssa hyvin, mutta yksityisen puolen miten sattuu. Kaksi haastateltavaa nosti vastuksissaan esille, että ensihoidon kanssa työskentely on selkeää ja kumpikin viranomainen tietää mitä tehdä.

”Mun mielestä hyvin. Siinä ei mitään. Ehkä niinku kaikista parhaiten, jos miettii muita viranomaisia niin ensihoidon kanssa, kun tulee muutenkin eniten heidän kanssa oltua tekemisissä niin siinä on selkee pelinhenki, että tehdään se heille työskentely turvalliseksi ja sitten nekin hoitaa hommansa ja sillä siisti.” -P1

”Ensihoidon kanssa hyvin. Yleensä siinä ei oo mitään, kumpikin osapuoli tietää, siis poliisi ja ensihoito tietää et mis mennään ja miten ne hoidetaan et ei niissä oo mitään. En muista et olis ikinä ollu ensihoidon kanssa mitään ongelmia. Yleensä kuvio on selkee.” -P2

”Niin kun oli puhetta ni sanoisin, että pelastuslaitoksen ambulanssien kanssa tosi hyvin ja yksityisten sitten miten sattuu, että välillä hyvin ja välillä huonosti et siin on se karkee ero, mut muutoin kyllä pääsääntöisesti hyvin.” -P3

Sairaanhoitopiirit vastaavat ensihoitopalveluiden järjestämisestä. Itä-Uudenmaan pelastuslaitos tuottaa ensihoitopalvelut yhteistyössä HUS Porvoon sairaanhoitoalueen kanssa. Ensihoitopalvellulla on noin 13 000 tehtävää vuosittain. (Pelastustoimi, luettu 3.11.2021)

Seuraavaksi kysyin haastateltavilta, kuinka paljon juuri ensihoidon pyytämät virka-avut työllistävät poliisia. Kaikki haastateltavat kokivat, että virka-aputehtävät työllistävät paljon poliisia. Kaikki haastateltavat toivat esille, että virka-apu-tehtävien määrä on nykyisin lisääntynyt. Kaksi haastateltavista nostivat vastauksissaan esille myös ensihoidon henkilökuntaan liittyvän väkivallan uhan.

”No kyllähän ne tänä päivänä työllistää tosi paljon, et virka-avut muutenkin on lisääntynyt tosi paljon. Ehkä se et niistä ruvettu laskuttamaan, on pikkasen taittanu sitä, mut kyl ne työllistää ja toisaalta mun mielestä ei voi eikä pidäkkään olla niin että ensihoito menee paikalle ja ottaa turpaansa tai jotain muuta.” -P1

”Mitä omalta uralta voi sanoa niin kyllä on lisääntynyt selkeästi. Muistan sillon reilu 10-vuotta sitten kun on tullut taloon niin, näähän oli sillon todella harvinaisia, siis millään tavalla mielenterveyteen liittyvät keikat, niin sanotut hullutehtävät, et sehän oli sillon ihan outoa koska niitä ei yleensä ollu ja nyt on itseasiassa harvassa semmoset vuorot missä ei olis yhtään, niin kyllä on selkee se ero.” -P2

”Työllistää, ihan hirveästi. Tavallaan mä ymmärrän myös sen, et heillä ei ole minkään näköstä voimankäyttö koulutusta eikä välineistöä ja nykyään yhä enempi ja enempi kohdistuu väkivaltaa heitäkin kohtaan, mutta ei se nyt minusta oikeen niinkään voi olla, et tuntuu et poliisi on nykyään joka toisella heidän tehtävällä turvaamassa, et sit taas ehkä pitäis yhteiskunnassa miettii se kuvio jotenkin uudestaan tai jotain.” -P3

Ensihoitaja kohtaa työssään usein väkivaltaa tai sen uhkaa. Koettu väkivalta ilmenee uhkailuna, nimittelynä, aggressiivisena käytöksenä ja valitettavasti yhä useammin myös fyysisenä päälle käymisenä. (Suomen pelastusalan ammattilaiset 2020, Väkivalta ensihoitotyössä.)

Seuraavaksi aiheeksi muodostui virka-aputehtävien ajallinen pituus. Minua kiinnosti saada tutkimukseeni myös tietoa siitä, miten aikaa vieviä kyseiset virka-aputehtävät ovat. Kaikki haastateltavat kertoivat vastauksissaan, että virka-aputehtävän ajallinen kesto vaihtelee hyvin paljon tilanteen mukaan, mutta kaikki toivat myös esille, että ne saattavat olla hyvinkin aikaa vieviä tehtäviä. Yksi haastateltavista kertoi, että virka-aputehtävän pituuteen vaikuttaa miten helposti he pääsevät asiakkaan luokse vai onko asiakas vaikeuttanut jollain tapaa viranomaisen pääsyä esimerkiksi asuntoon. Toinen haastateltavista kertoi, että virka-aputehtävät ovat usein ajallisesti pitkiä, koska usein saa odottaa jotain. Esimerkiksi, että itse virka-apupyynnö hyväksytään. Kolmas haastateltava kertoi, että ajalliseen pituuteen vaikuttaa onko poliisi menossa tehtävälle ambulanssin kanssa vai onko kyseessä poliisin oma tehtävä, jossa he sitten tapaavat henkilön, joka tarvitsee ensihoidon paikalle.

”No siis nehan voi pisimmillään kestää monta tuntia, riippuu vähän tapauksesta tai ensinnäkin riippuu päästäänkö sinne kohteen luoksi helposti. On esimerkkejä, että on jouttu menemään moottorisahalla ovesta läpi, ku ei oo päästy sinne kämppään ja sitte se on sielläkin linnoittautunu ja tehny erilaisia barrikadeja. -P1

”Sekin riippuu, mutta yleensä ne on kyllä aikaa vieviä tavalla tai toisella, et ainahan me jotain odotellaan. Et saattaa olla et siinä ensin odotellaan et ensihoito soittaa sille päivystävälle lääkärille, joka miettii sitä, että pyydetäänkö siinä virka-apua ja sitten odotellaan et tuleeko virka-apua ja muuta. Sit voi olla et kuljetellaan esim. Jorviin asti niin kyllä se meiltä vie aika paljon aikaa, et se on melkeen tunti suuntaansa sitten pelkkä kuljetus ni kyl ne yleensä vie aikaa, et ei ne nopeita tehtäviä kyllä oo.” -P2

”Täs tulee oikeastaan se ero, et ollaanko menossa jo ambulanssin kanssa yhdessä vai sit et onko poliisi jossain kotikeikalla tavannu tämmösen potilaan, jolle se soittaa ambulanssin ni sit siinähan voi mennä tosi kauan, koska välillä nää ei ole ambulanssille kiireellisiä tehtäviä, ni se voi olla et sä oot siellä 50 minuuttia odottamassa sitä ambulanssia.” -P3

6.4 Poliisin omat tehtävät

Seuraavaksi haastattelussa edettiin seuraavaan teemaan eli poliisin omat tehtävät. Teeman sisällä käsiteltiin poliisin omia tehtäviä valvonta- ja hälytyssektorilla, missä he ovat kohdanneet mielenterveyshäiriöisiä.

Hälytystoiminta on poliisin näkyvimpiä ja tutuimpia tehtäviä. Hälytystoimintaa hoitavat pääsääntöisesti virkapukuiset poliisit tunnuksellisilla autoilla. Poliisin hälytystoimintaa suunnittelee, valvoo ja ohjaa Poliisihallitus. Hälytystoiminnassa poliisin tehtäviin kuuluvat muun muassa. hälytystehtävien hoitaminen, rikollisuuden ja häiriöiden ennalta estäminen, lähipoliisitoiminta, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito, liikenteenvalvonta ja yhteistyö liikennepoliisin kanssa, vähäisemmissä rikoksissa rikospaikkatutkinta ja muut tutkintatoimenpiteet ja virka-aputehtävät muiden viranomaisten tukemiseksi. (Poliisi 2020, Hälytyspalvelut.)

Ensimmäisenä halusin avata teeman aiheen kysymällä millaisilla poliisin omilla tehtävillä haastateltavat ovat kohdanneet mielenterveyshäiriöisiä. Kaikki haastateltavat nostivat vastauksissaan esille yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvät tehtävät eli niin sanotut YJT-tehtävät. Myös kaksi haastateltavista mainitsi itsetuhoiset henkilöt. Yksi haastateltavista nosti esille myös liikennetehtävät.

Poliisi vastaa yleisten paikkojen järjestyksestä ja turvallisuudesta muun muassa partioimalla, hoitamalla hälytystehtäviä, neuvomalla ja ohjaamalla sekä puuttumalla lainvastaiseen toimintaan. Poliisin toiminnan tarkoitus on varmistaa ihmisten ja ympäristön turvallisuus sekä ennalta estämällä erilaisia oikeudenloukkauksia ja häiriöitä että poistamalla ja selvittämällä tapahtuneet oikeudenloukkaukset ja häiriöt. (Sisäministeriö 2021, Poliisi ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta.)

”Yleisesti ihan kadulla, kun puututaan YJT mielessä ihmisten tekemisiin, jopa liikente-tehtävillä on alkanu ilmetä.” -P1

”Yleisin on ehkä varmaan itsetuhoisuuteen liittyvä tehtävä. Yleensä siinä jollain tapaa on kyse niin kun jostain mielenterveydenongelmista tai sitten tommonen häiriötehtävä, et saattaa olla et sit joku käyttäytyy tuolla vähän hassusti pitkin kaupunkia et siinäki saattaa olla tämmönen taustalla.” -P2

”No ihan kaikilla, ei varmaan ole tehtävää missäkö ei olis tullu, tietysti kotitehtävät sitä kautta et ne on joko itsetuhosia tai just esim. psykoosissa riehuu kämpässä ja naapurit soittaa, et hirvee meteli tai sit ne kadulla häröilee jotain hölmönä, et siis ihan kaikkialla kyllä.”-P3

Halusin tutkimuksessa selvittää poliisin kohtaamia haasteita. Seuraavaksi kysyin haastateltavilta millaisia haasteita he ovat kohdanneet poliisin omilla tehtävillä, kun he ovat tavanneet mielenterveyshäiriöisen.

Kaikki haastateltavista nostivat esille, että tilanteesta riippuen on välillä haastavaa puhuttaa tai ylipäätään saada kontaktia asiakkaaseen. Yksi haastateltavista toi esille, että on välillä vaikeaa osata lukea asiakkaasta, onko hänellä mieli järkkynyt ja mistä syystä. Haastateltava nosti myös esille, kuinka vaikeaa asiakkaiden on päästä avunpiiriin, vaikka poliisi yrittäisi ohjata heidät sinne. Toinen haastateltava nosti esille, kuinka haastavaa psykoosissa olevaan on päästä vetoamaan ihan puheella ja silloin saatetaan joutua käyttämään fyysistä voimaa, jotta asiakas saadaan esimerkiksi ambulanssiin. Lisäksi hän nosti esille, että erilaiset asiakkailla kannossa olevat teräaseet tuovat omat haasteensa. Lisäksi sama haastateltava toi esille, että monet mielenterveyspotilaat käyttävät myös päihteitä mikä ei yleensä edistä tilannetta.

”Varmaan se tietoisuus kautta tiedostamisen ja ymmärtäminen että osaa lukea sitä ihmistä et onks sillä mieli järkkyny syystä tai toisesta ja sitten kyky ja halu ohjata avunpiiriin ja auttaa, koska se on kuitenkin se meidän tärkein tehtävä olla ihmisiä auttamassa täällä. Toki jos on semmonen homma et ihminen ei ite tajua sitä et hänellä on mielenterveys järkkynyt, niin kyllä meidän tehtävä olis siinä kohtaa ohjata hänet avun piiriin.

Vaikka avun piiriin on vaikea päästä et se on nykypäivänä käsittämättömän vaikeeta niin ainakin me ollaa tehty oma osuutemme.” -P1

Suomessa mielenterveyspalvelujen järjestäminen on kuntien vastuulla. Mielenterveyspalveluita tuottavat kuntien lisäksi sairaanhoitopiirit, yksityiset palveluntuottajat ja kolmannen sektorin toimijat eli erilaiset järjestöt. (Suomen mielenterveys Ry 2020, Mielenterveyspalvelut.)

Hoitoon määrääminen tapahtuu neljässä vaihteessa, jotka ovat tarkkailuun lähettäminen, tarkkailuun ottaminen, tarkkailulausunto ja hoitoa koskeva päätös (Lönqvist ym. 2017, 737). Vapaaehtoisesti sairaalaan tullut potilas voidaan ottaa tarkkailuun, jos hänen kohdallaan täytyvät edellytykset tahdostaan riippumattomaan hoitoon määräämisestä (Lönqvist ym. 2017, 744).

”Ja sitten toki heilläkin saattaa olla mukana näitä kaiken maailman välineitä niin kun puukkoa tai jotain muuta vastaavaa niin asettaa sekin omat haasteensa. Et jos se ei oo välttämättä samanlailla puhuttavissa niin voi olla et joutuu käyttämään sit jopa voimakkeinoja, vaikka selkeesti huomaa et toisella se on siitä mielenterveydestä kiinni.” -P2

”No kyllähän siinä melkoinen näyttelijä lahjakkuus pitää olla niitten kans, et kyl mä ite muistan et koulussa sanottiin et ei saa lähteä niihin harhoihin mukaan. Se on totta et ei lähetä harhoin mukaan, mutta se, että kyl sul täytyy olla semmonen näyttelijän lahjakkuus ja ite pystyy keskustella luovia, koska sit ku taas lähtee kierrokset nousee ja ne taas saadaan alas ni siin täytyy vaan luovii ihan älyttömän hyvin ja puhuu. Siinä pitää itse aistii koko ajan ja ite muuntaa sitä käyttäytymistä.” -P3

”Ja yks on sitten et monet mielenterveyspotilaat käyttää myös päihteitä eli vaikka heillä olis lääkitys siihen omaan sairauteen niin he saattaa myös lääkityä itseään lisäksi vielä huumausaineilla tai alkoholilla mikä on sitten taas myös aika haastava yhdistelmä. Yleensä se ei kauheesti auta sinne hyvään suuntaan.” -P2

Päihteiden käyttöön liittyvät mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt ovat väestössä yleisiä. Päihteiden käyttö ei myöskään suojaa muilta mielenterveyden häiriöiltä tai elimellisiltä sairauksilta, pikemminkin päinvastoin. (Kuoppasalmi ym. 2017, 492.) Päihteiden käytön lähtötilanne on tietoinen altistuminen päihteille. Ihminen hakee päihteestä mielihyväkokemusta tai toimintokyvyn parantamista tai pyrkii lieventämään ahdistusta tai vähentämään vieroitusoireita. (Kuoppasalmi ym. 2017, 500.)

”Ku mennään keikalta keikalle ni siinä ollaa ite vähä niinku jakomielitautisia siinä mielessä et sun persoonallisuus ikään kuin koko ajan muuttuu, sun pitää olla erilainen ihminen joka keikalla.” - P3

Suuri osa haastavan työtilanteen vaikeuksista ja hallintaongelmista johtuu tilanteen yllätyksellisyydestä. Yllätyksiä tulee, vaikka työntekijä miten hyvin kouluttautuisi ja valmistautuisi erilaisiin asiakaskäyttöihin ja heidän käyttäytymisensä variaatioihin. Valmistautuminen ja ennakointi kuitenkin kannattavat, koska hyvällä suunnittelulla ja huolellisella valmistautumisella voidaan tehdä paljon ongelmatilanteiden synnyn ehkäisemiseksi ja haastavien tilanteiden hallitsemiseksi. (Rantaeskola ym. 2014, 51.)

Seuraavaksi pyysin haastateltavia kertomaan, miten usein heille tulee poliisin omia tehtäviä, missä he kohtaavat mielenterveyshäiriöisiä. Kaikki kolme kertoivat vastuksissaan, että he kohtaavat paljon poliisin tehtävillä mielenterveyshäiriöistä kärsiviä asiakkaita.

”Kyllä niitäkin on. Lähes tulkoon vuoro kohtasesti et tavataan, ku kuitenkin ollaan ihmisten kanssa tekemisissä ja nimenomaan lähtökohtasesti huonompi osaisten ihmisten kanssa. Et eihän toi tavallinen väestö ei tiedä oikeestaan mitä poliisi tekee ja minkälaisien ihmisten kanssa me ollaan tekemisissä.” -P1

”Mitään tilastoja en osaa sanoa, en oo käyny kattomassa, mutta kyl mä sanoisin, että aika paljon nykyään et toi on yleistyny hirveesti. En tiedä onko mielenterveysongelmat yleensä vai onko sitten vaan avohoitopotilaita enemmän, mut näitä tulee kyllä vähän luvattoman usein nykyään. Et kyl se niin kun näkyy et ihmiset ei voi hyvin.” -P2

Avohoidon on persoonallisuushäiriöiden hoidossa aina ensisijainen hoitopaikka, mikäli potilaalla ei ole välitöntä hengenvaaraa (Tays 2018, Avohoidon päihde- ja mielenterveyspalvelut).

”Kyl ne on joka päivässä ihan arkea. Joka päivässä on jonkinlainen et, jos se ei oo virka-apu ni sit se on just poliisin omatehtävä, joka muuttuu tai sit todetaan ettei se oo niin sekasin et ei kutsuta lanssia. Hulluhan saa olla se ei ole kiellettyä, jos sä et oo sit vaaraks itselle tai muille.” -P3

6.5 Haasteet mielenterveyshäiriöisten kanssa

Seuraavassa teemassa keskityttiin mahdollisiin haasteisiin mielenterveyshäiriöisten kanssa työtehtävillä. Tutkimuksessa halusin selvittää, millaisia haasteita haastatteluun osallistujat ovat kokeneet kohdatessaan mielenterveyshäiriöisiä ja mikä sen on aiheuttanut.

Yksi haastateltavista mainitsi haasteeksi poliisilta aika ajoin puuttuvan empatian ja kuuntelemisen taidon, joka näkyy kyynistymisenä. Toiseksi haasteeksi haastateltava kertoi kontaktin saamisen asiakkaaseen, mihin saattaa joskus vaikuttaa esimerkiksi viranomaisen sukupuoli. Haastateltava perusteli vastaustaan sillä, että asiakas saattaa helpommin avautua toisen sukupuolen edustajalle tai jostain syystä kokee sen turvallisemmaksi tai luotettavammaksi. Lisäksi haastateltava nosti

esille yhdeksi haasteeksi työturvallisuuden, jota perusteli joskus mielenterveyspotilaiden arvaamat-
tomalla käytöksellä.

Toinen haastateltava kertoi haasteeksi byrokratian sekä välillä ilmenevät kommunikaatiovaikeudet
johtuen asiakkaan mielenterveysongelmasta.

Myös kolmas haastateltava mainitsi kommunikaatiovaikeudet sekä jatkuvan luovimisen, jotta vältyt-
täisiin ettei asiakas aloita laittamaan vastaan, jolloin tilanne voisi muodostua voimankäyttötilan-
teeksi.

*"Mä väittäisin, että jos puhutaan jostain vaikka itsetuhoisuudesta niin poliisilla saattaa
aika ajoin puuttua empatia ja kuuntelemisen taito unohtuu siinä kohtaa et ollaan vaan
kynnistetty niin paljon ja tehty sitä samaa niin paljon et ei niinku väitetä enää siitä koh-
taamisesta sen ihmisen kanssa. Et se on varmasti just yks haaste," -P1*

"Noh byrokratia on se varmaan isoin edelleenki." -P2

*"Se on se semmonen luoviminen koko ajan et ettei nyt tarvis painii. Ja sit kun painitaan
ni tosiaan hullulla voi olla hullun voimat, se on niiku ihan uskomatonta. Sit ku näkee et
toinen on ihan sekasin ni ainahan sä et sit taas ees saa mitään puhe kontaktia." -P3*

*"Sit tietenkä työturvallisuus on ihan varmasti semmonen, et koskaan ei tiedä, jos jollain
napsahtaa syystä tai toisesta noilla mielenterveyspotilailla ni sieltä voi tulla ihan mitä
vaan ja ihan missä vaan ja millon vaan. Tilanne voi ensin näyttäytyä täysin rauhallisena
ja kaikki saattaa mennä tosi hyvin ja sit yhtäkkiä naps ja sattuu jotain. Ja sit kun nää on
valtaosa ihmisiä, jotka kokee ettei niil oo mitään menetettävää ja niille on aivan sama
mitä ne tekee ni ei hetkauta niitä suuntaan tai toiseen." -P1*

*"Onhan siinä aina se kommunikaatio, joka voi olla haaste johtuen siitä mielenterveysong-
elmasta, mutta emmä nyt tiää loppupeleissä onko nää sitten sen haastavampia, kun
muutkaan tehtävät. Tarpeeks pitkään, ku on tehny ni noita osaa jo vähän silleen hais-
tella ja sit ehkä tietyllä tapaa vähän lähtee puhuttamaan." -P2*

Mielenterveyshäiriöitä on hyvin paljon erilaisia ja niihin kuuluu myös erilaisia oireita. Oirehtiminen
voi näyttäytyä myös jokaisella yksilöllä eritavoin. Seuraavaksi tutkimuksessa halusin kysyä haasta-
teltavilta millaiset mielenterveyshäiriöiset henkilöt he ovat kokeneet haastavimmiksi ja mikä sen on
aiheuttanut.

Kaikki kolme haastateltavaa kokivat haastavimmiksi mielenterveyshäiriöiset, joihin ei juurikaan saa-
nut mitään kontaktia. Kaksi haastateltavista mainitsi psykoosissa olevat henkilöt. Yksi haastateltava

lisäsi kontaktin saamisen lisäksi arvaamattomat mielenterveyshäiriöiset. Lisäksi hän mainitsi mielenterveyshäiriöiset henkilöt, jotka itse kokivat, että heillä ei ole mitään menetettävää. Toinen haastateltava kertoi lisäksi mielenterveyshäiriöiset, joiden käytös on joko poliisille tai muille vaarallista. Siihen hän lisäsi, jos esimerkiksi mielenterveyshäiriöisellä on veitsi tai jokin muu vastaava. Seuraava haastateltava nosti esille myös psykoosisissa olevat, jotka saattava kuulla ja nähdä sellaista mitä muut ihmiset eivät näe.

"No kyl varmaan haastavimmat on just semmoset henkilöt, joista sä et saa millään tavalla otetta, et ne on arvaamattoman oloisia et sä oikeen aistit siitä tyypistä jo heti et täst ei tiiä, että miten tää päättyy. Jos on oikeesti todella irti todellisuudesta tai sit ei oo millään merkitystä niin ne on vaarallisimpia kavereita." -P1

"Ehkä just haastavimpia on sit ne johon ei saa mitään kontaktia, mut sit käytös on jo semmosta suoranaisesti vaarallista joko meille tai ulkopuolisille ihmisille, et sit siin on pakko tehdä jo ratkasu sen voimankäytön kanssa, et se ei puhumalla siitä tokene ja sit jos heiluu jossain jonkun veitsen kanssa tai vastaavan niin onhan siinä omat haasteensa." -P2

"Ehkä just ne psykoosis olevat, koska ne on niin siin omas maailmas, et sä et tiedä mitä ne näkee ja kuulee, sit sä et tiedä jos sä juttelet senkaa ja hän näkee et tuolta tulee joku ja hyökkää, ku mä en nää, ku ei siinä ole ketään. Tavallaan se, kun on niin vaikee kommunikoida hänen kanssa, koska hän näkee ja kuulee ihan eri asioita kun minä." -P3

"Esim. psykoosisissa niin se ei oikeen ota vastaan mitään et siinä ei toimi semmonen järkeen vetoaminen mikä yleensä monelle ihmisellä toimii, ni se on yhtä tyhjän kanssa." -P2

Psykoottinen henkilö arvioi ja tulkitsee ulkoista todellisuutta muista ihmisistä poikkeavalla tavalla. Psykoottisia oireita ovat aistiharhat ja harhaluulot. Psykoottisuus ilmenee usein myös ajatuksen ja puheen hajanaisuutena sekä outona käyttäytymisenä. (Suvisaari ym. 2017, 204.)

Aikaisemmissa teemoissa olin erikseen käsitellyt virka-aputehtäviä ja poliisin omia tehtäviä. Tässä teemassa halusinkin kysyä seuraavaksi haastateltavilta kumman he ovat kokeneet haastavaksi, virka-aputehtävät vai poliisin omat tehtävät, missä he ovat kohdanneet mielenterveyshäiriöisiä henkilöitä.

Kaikilla kolmella haastateltavalla oli hyvin erilaiset vastaukset. Yksi vastaajista koki, että poliisin omat tehtävät ovat haastavampia. Vastaustaan hän perusteli sillä, että on helpompaa mennä ensihoidon kanssa tehtävälle, koska he ovat terveydenhuollon ammattilaisia ja silloin poliisin ei tarvitse

huolehtia siihen liittyvästä osuudesta. Toinen haastateltava ei osannut sanoa, että kumpikaan tehtävistä olisi toistaan haastavampia. Seuraava haastateltava hetken miettimisen jälkeen koki kuitenkin virka-aputehtävät haasteellisemmiksi. Hän kertoi, että virka-aputehtävillä joutui miettimään esimerkiksi, että kenen viranomaisen tehtävä se on ja mitä siinä tapahtuu.

"Kyl poliisille itselle tulevat tehtävät on haastavampia, koska se et, jos meillä on ensihoidon kanssa kimpassa tehtävä ni mä tiän et siinä on terveydenhuollon ammattilaiset mukana ni se on helppoa et mun ei tarvii välittää siitä osiosta, mä teen vaan sen oman osan ja he hoitaa oman osan ja se on sillä selvä. Et sit ku mennään pelkästään poliisi viranomaisena paikalle ni joudut olee välillä lääkäri, pappi, psykologi, ensihoitaja et aika monta takkii pitäs tuolta varustekassista löytyä." -P1

"No emmä nyt oikeen kumpaakaan koe sen haastavammaks kun toista, että ne on oman lajinsa tehtäviä ja ne hoidetaan siinä ku kaikki muutkin, et emmä noissa nää eroa sinällään. Et joo joskus helpottaa et sä saat jotain etukäteistietoa jostakin, mut sit taas toisaalta, ku miettii näit meidän keikkoja kuinka usein tavallaan ne lähtötiedot pitää paikkaansa, ni itseasiassa aika harvoin." -P2

"Ei niillä ehkä silleen eroa... Ehkä kuitenkin ne virka-avut koska siinä just niin haastavaa et kenen viranomaisen tehtävä se on ja mitä siin tapahtuu" -P3

Mielenterveyspotilaat suhtautuvat hyvin vaihtelevasti poliisiin. Mielenterveyspotilaan suhtautuminen vaikuttaa jossain määrin myös poliisien näkökulmasta tehtävän suorittamiseen. Seuraavaksi minua kiinnosti selvittää haastateltavilta, miten usein työtehtävillä on tullut haasteita tai varsinaisia ongelmia mielenterveyshäiriöisten kanssa.

Yksi haastateltavista nosti esille virka-aputehtävät, jossa entistä useammin potilaat ovat hoidon vastaisia ja silloin se tuo mukanaan haasteita. Seuraava haastateltava koki, että haasteita tulee aika harvoin kuitenkaan vastaan. Kolmas haastateltava koki, että tehtävät menevät pää osin hyvin, mutta haasteita tulee, jos poliisi joutuu niin sanotusti painimaan asiakkaan kanssa. Vastaukseen hän toi vielä esille loukkaantumisen riskin viitaten painimistilanteeseen, missä riskinä on, että joko poliisi tai asiakas loukkaantuu.

"No virka-aputehtävillä aika usein itseasiassa. Aika moni on tänä päivänä hoitovastainen, et ne ei lähe ainakaan ensi yrittämällä lanssin kyytiin. Sitten osa lähtee, kun mennään paikalle ja sanotaan et nyt on lähdeittävä, et ei oo vaihtoehtoja ja osa lähtee sillä et no mennään sitte. Mut sitten kyllä ku koko ajan prosenttiosuus on lisääntyny niissäkin, jotka ei halua lähtee ja sit pitää tyyliin kantaa, taluttaa tai painia sinne lanssin kyytiin tai poliisiauton kyytiin. Et se on lisääntyny kyllä." -P1

"Aika harvoin. No miten tän nyt sanois... Siis semmoset oikeesti hullut ihmiset on kuitenkin aika harvassa et monilla on mielenterveysongelmia, mut sitten semmoset, jotka kuuluis olla jo oikeesti laitoshoidossa ja muuta ni niitä aika vähän tulee vastaan sit kuitenkaan." -P2

"Kyllä ne varmaan ihan pää osin sitte hyvin menee ja sitte ne haasteet on ku joudutaan painimaan että eihän se oo niinku kenellekkään kivaa eikä helppoo ja sit niis on kuitenkin aina se loukkaantumisen vaara, joko niin et se asiakas loukkaantuu tai sit meistä joko loukkaantuu ja kuitenkin aina ois tarkoitus et päästään ehjänä töistä kotiin." -P3

Puhejudo on käännetty englannin kielen termistä *verbal judo*. Sen tekniikoita on hyödynnetty haastavien asiakkaiden kohtaamiseen liittyvissä koulutustilaisuuksissa monessa maassa. Puhejudon keskeisiä ajatuksia on, että työntekijän olisi hyvä kyetä nostamaan vuorovaikutuksen rimaa korkeammalle ja saada asiakas mukautumaan työntekijän tahtoon. (Rantaeskola ym. 2015, 94.)

Vielä lopuksi halusin kysyä, kuinka usein haastateltavat ovat kokeneet mielenterveyshäiriöisten käyttäytyvän poliisia kohtaan aggressiivisesti tai väkivaltaisesti. Ensimmäinen haastateltava koki, että aggressiiviseen tai väkivaltaiseen käytökseen törmää viikoittain. Hän lisäsi, että ei ehkä omalle kohdalle osu viikoittain, mutta hanttiin laittaminen on lisääntynyt. Seuraava haastateltava toi vastauksessaan ilmi, että aika harvoin, mutta joskus myös semmoisia tilanteita tulee vastaan. Vastauksessaan hän lisäksi nosti esille, että usein siinä ei ole pelkästään kyse mielenterveysongelmasta vaan aggressiivisen käytöksen laukaisee usein päihteet. Kolmas haastateltava totesi, että hän ei osaa suoraan sanoa kuinka usein, mutta niitä kuitenkin on, jotka käyttäytyvät aggressiivisesti tai väkivaltaisesti poliisia kohtaan. Kolmas vastaaja kuitenkin lisäsi vielä, että hän kokee, ettei mielenterveyspotilaat varsinaisesti kohdistaa aggressiivista tai väkivaltaista käytöstä poliisiin vaan siihen mitä he kokevat ja näkevät. Lisäksi hän korosti vastauksessaan puhetaitojen tärkeyttä kyseisissä tilanteissa.

"Mä sanoisin näin et viikottain. Ei ehkä välttämättä joka työvuorossa osu omalle kohdalle, mutta sanotaan näin, että viikottain aivan varmasti, kyl se on lisääntyny et tavalla tai toisella pistetään sit hanttiin." -P1

"No joskus käy niinkin, mut siin on harvoin ainki omasta kokemuksesta pelkästään kyse mielenterveysongelmasta et siin on vedetty niitä päihteitä siihen päälle, ni sit se voi olla se mikä laukasee sen aggressiivisen käytöksen, et tavallaa se oma lääkitys ehkä pitäisikin rauhallisena, mut sit se päihde voi tehdä sen." -P2

"Onhan niitä, en osaa sanoa et kuinka usein mut onhan niitä. Mut siinäkin mä jotenkin aattelen et ne ei kohdistu sitä oikeasti poliisiin vaan siihen johonkin mitä he kokee ja näkee." -P3

"Mut siitä täytyy vaa sanoa se, et ne omat puhujan lahjat ni ne kyl on niin kun ihan valtaavan isossa roolissa." -P3

Viimeisenä halusin antaa vielä haastateltaville vapaan sanan aiheeseen liittyen ja kuulla asioita mitä he ajattelevat tutkimuksen aiheesta.

Yksi haastateltavista toi esille millaisia tunteita herättää, jos niin sanotusta keikkalapusta ilmenee, että tehtävällä on mielenterveyspotilas vastassa. Haastateltava kuvaili, ettei se herätä riemunkiljauksen tunteita, mutta hän korosti, että siinä vaiheessa korostuu ammattimaisuuden tärkeys keikan suorittamisessa eikä, että menee sieltä mistä aita on matalin. Lisäksi hän mainitsi, että nuorien osuus on lisääntynyt sekä muutenkin mielenterveyspotilaitten määrä poliisitehtävillä. Haastateltava pohti myös syitä mitkä ovat mahdollisesti vaikuttaneet mielenterveyspotilaiden määrään kasvuun.

"2010 luvun jälkeen tuli pieni taantumun tynkä mikä vaikutti ja vaikeutti, hoitoon pääsemisen vaikeus ja nykyisin varmaan entisestään tiukemmassa hoitopaikat, työnnetään vaan avohoitoon ja sit jos sä jätät lääkkeit ottamatta tai popsit niitä miten huvittaa ni lopputulos ei oo hyvä. Korona nyt luonnollisesti viimesimpänä ollu tommonen mikä valtaosaa väestöä alkanu kuormittaa niin et on alkanu mielenterveyden kans tekemistä, jaksamisen kans tekemistä ja onhan niitä syitä, vaikka ja mitä, mutta noi on ehkä isossa kuvassa." -P1

"Nykysin kyllä löytyy keinoja selvittää mikä ketäkin vaivaa, ainut vaan et tää meidän ketju, auttamisketju, ei ihan niinku maaliin asti vie tällä hetkellä." -P1

"Nuorien osuus on selvästi lisääntynyt nyt koronan aikana." -P1

Lisäksi haastateltava pohti hoitoon pääsemisen vaikeutta, vaikka henkilö itse olisi halukas menemään avunpiiriin.

"Se on älytöntä, jos ihminen itse pyytää niin et pääse, ja sit jos vaikka omaiset näkee tai tuntee jonkun läheisensä, jolla selvästi on ongelmia ni nekään ei saa haettua sille sitä apua, että et pääse hoidonpiiriin. Mä en niiku tiä mitä tänä päivänä pitäis tehdä et pääsee hoitoon... No meil on huonoja esimerkkejä mitä pitää tehdä et pääsee hoitoon, riistämällä esimerkiksi jonkun ihmisen henki niinku äärimmillään tai sitten tehdä ittelleen jotain, se tosi huono." -P1

Seuraava haastateltava kertoi, kuinka hän on kymmenen vuoden aikana huomannut merkittävän kasvun tehtävissä, missä poliisi kohtaa mielenterveyspotilaita. Haastateltava toi esille, että laitospaikkojen vähentäminen ja muu säästäminen on näkynyt surullisena kehityksenä.

"On kyllä joo ajankohtainen aihe, että kun nää on tosiaan jo tässä kymmenen vuoden aikana mitä täs on ite katellu näitä Vantaan mielenterveyspotilaita, niin onhan ihan hurjasti kasvanu tää tehtävä määrä, et missä joko tulee ihan spontaanisti tai sitten näitä virka-apu tehtäviä." - P2

"Et on silleen toki surullinen kehitys, tuolta on laitospaikkoja vähennetty, kaikessa on vähän niinku säästetty ja nipistetty ni kyl se näkyy." -P2

Lisäksi haastateltava pohti myös tarkemmin juuri Vantaan tilannetta.

"Sit ehkä tääkin et Vantaalla on kuitenkin, jos pääkaupunkiseudulla mietitään ni eniten näitä tukienvarassa eläviä ja silloin yleensä sit siihen liittyy vähän toi henkinen pahoinvointikin. Kyl se näkyy Vantaalla et kyl niitä on paljon." -P2

Myös P2 oli huomannut nuorien määrän lisääntyvän.

"Ikähaarukka on valtava, mutta kyllä mä sanoisin, että ehkä nykyään noi nuoret ihmiset korostuu itseasiassa aika paljon ja täs korona aikanakin, et voi olla et ihan semmosia hädin tuskin parikymppisiä joilla on jo elämänhallinta pettäny ihan täysin, et seki on mun mielestä aika hurjaa, kun elämä pitäis olla vielä edessä ni se onki jo vähän niinku väärillä raiteilla ja hyvin vaikee saada takasin enää." -P2

P3 nosti esille virka-aputehtäviin liittyvät haasteet.

"Jotenkin toivois, että korkealla tasolla näistä asioista keskusteltais enemmän sillain et ne saatais just jouheviks ne virka-apu tehtävät. Et siel jokainen viranomainen ymmärtäis mikä on se heidän rooli, mitä he voi pyytää meiltä ja miten se tapahtuu. Ku tääl tosissaan joka päivä näitä prosesseja väännetään ihmistenkaa, sulla on omaan lakiin kirjoitettu se et mitä sä voit pyytää." -P3

"Et näitähän on välillä ollut et ihan väärillä perusteilla ja ollaan todettu et ei, etsä voi tolla perusteella pyytää ku sulla ei ole oikeutta siihen. Mä ymmärrän et sä haluat et se potilas tulee sairaalaan mut jos sul ei oo lainsuomaa et se väkisin tuodaan ni ei me kyllä voida auttaa siinä asiassa." -P3

7 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää poliisin kokemuksia ja vastaan tulleita haasteita heidän kohdatessa eri työtehtävillä mielenterveyshäiriöisiä. Tutkimuksessa selvitettiin lisäksi, mitä asioita poliisit huomioivat kohtaamisissa mielenterveyshäiriöisten kanssa. Tutkimuskokonaisuus muodostui tutkimuskysymysten ympärille rakennettuihin teemoihin. Tarkoituksena oli saada haastateltavia miettimään aihetta laajemmin ja saada heiltä yksityiskohtaisia ja syvällisiä vastauksia.

Tutkimusaihe osoittautui tutkimuksen edetessä koko ajan kiinnostavammaksi. Tutkimuksessa selvisi paljon uusia asioita ja näkökulmia, joita en ollut tullut edes ajatelleeksi.

7.1 Yhteenveto tutkimuksen tuloksista

Haastatteluun vastaajilla oli hyvin erilaisia kokemuksia työtehtävistä ja kohtaamisista mielenterveyshäiriöisten kanssa. Vastaajat kohtasivat mielenterveyshäiriöisiä yllättävissä ja ennalta arvaamattomissakin tilanteissa. Kokemuksiin oli vaikuttanut myös, millaisella tehtävällä mielenterveyshäiriöinen oli tavattu ja mistä mielenterveydenhäiriöstä henkilö kärsi. Kaksi kolmesta vastaajasta kohtasi mielenterveyshäiriöisiä yleisimmin tehtävillä, missä oli tullut ilmoitus itsetuhoisesta henkilöstä tai ilmoitus jollain tapaa häiriöksi olevasta henkilöstä esimerkiksi yleisellä paikalla. Vastaajat kohtaavat nykyisin mielenterveyshäiriöisiä lähes joka työvuorossa jossain muodossa.

Kaikki vastaajat olivat kohdanneet hyvin laidasta laitaan mielenterveydenhäiriöistä kärsiviä asiakkaita. Psykoosissa olevia henkilöitä kohdattiin usein työtehtävillä. Vastaajat kuitenkin toivat esille, että eiväthän he aina voi edes tietää mikä mielenterveydenhäiriö asiakkaalla on kyseessä.

Mielenterveyshäiriöiset olivat suhtautuneet poliisiin hyvin vaihtelevasti riippuen tilanteesta. Kaksi kolmesta vastaajasta mainitsi, että aina mielenterveyshäiriöstä johtuen asiakkaat eivät välttämättä tienneet mikä tai kuka edes on poliisi.

Vastaajilla oli erilaisia kokemuksia työtehtäviltä, kun he ovat antaneet virka-apua ensihoidolle asiakkaan ollessa mielenterveyshäiriöinen. Yksi vastaajista koki, että virka-aputehtävillä on ollut jossain määrin suuntaus siihen, että ne eivät suju hyvin johtuen asiakkaan aggressiivisuudesta ja hangoittelusta viranomaisia vastaan. Toinen vastaaja ei kokenut virka-aputehtäviä sen erikoisempina kuin muitakaan tehtäviä. Seuraava haastateltava oli huomannut selkeän eron pelastuslaitoksen ja yksityisen ambulanssin välillä. Kaikki haastateltavat kokivat, että virka-aputehtävillä haastavinta oli byrokratia ja virka-apupyynnöön liittyvä prosessi kaikkine vaiheineen. Kaksi kolmesta kertoi myös haastavaksi, jos virka-apua pyytävä viranomaisen eli lääkärin ei kunnolla tunne lakipohjaa ja tiedä mitä voi virka-avulta pyytää.

Vastaajat kokivat ambulanssin ensihoidon kanssa yhteistyön ja työskentelyn sujuvan hyvin. Kaksi kolmesta vastaajasta kertoi, että esihoidon kanssa työskentely on selkeää ja kumpikin viranomaisen tietää mitä tehdä. Kaikki vastaajat kokivat, että ensihoidon pyytämät virka-avut työllistävät paljon poliisia ja ne ovat nykyisin lisääntyneet. Kaksi vastaajista nosti esille myös ensihoidon kokeman väkivallanuhan.

Vastaajat kertoivat virka-aputehtävien ajallisen keston vaihtelevan hyvin paljon tilanteen mukaan. Vastaajat myös totesivat, että virka-avut saattavat olla hyvinkin aikaa vieviä. Vastaajat kertoivat tehtävän keston vaikuttavan esimerkiksi, kuinka helposti he pääsevät asiakkaan luokse, miten nopeasti virka-apupyynnö hyväksytään ja meneekö poliisi tehtävälle ambulanssin kanssa valmiiksi yhdessä vai pyytävätkö poliisit heidät vasta myöhemmin tehtävälle.

Kaikki vastaajat olivat kohdanneet paljon mielenterveyshäiriöisiä henkilöitä poliisin omilla tehtävillä. Vastaajat olivat kohdanneet mielenterveyshäiriöisiä niin sanotuilla YJT-tehtävillä eli yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvillä poliisin tehtävillä. Kaksi kolmesta vastaajasta kertoi tavanneensa poliisin tehtävillä itsetuhoisia henkilöitä. Yksi kolmesta kertoi tavanneensa mielenterveyshäiriöisiä myös poliisien liikennetehtävillä.

Vastaajat kokivat poliisin tehtävillä joskus haasteelliseksi puhuttaa tai saada kontaktia mielenterveyshäiriöstä kärsivään asiakkaaseen. Haasteeksi koettiin myös psykoosissa olevien puhuttaminen, jotta pyrittäisiin välttämään voimakäyttötilanteita. Yksi vastaajista koki myös haasteeksi, kuinka vaikeaa mielenterveyshäiriöisten on päästä avun piiriin, vaikka poliisi yrittäisivät ohjata heidät sinne. Haasteeksi koettiin myös tilanteet joissa, mielenterveyshäiriöisellä asiakkaalla on ollut kannossa teräesine tai muu vastaava esine. Lisäksi mielenterveyshäiriöisten henkilöiden mahdollinen päihteiden käyttö koettiin haasteeksi, koska se saattoi yleensä pahentaa tilannetta.

Yksi vastaajista koki haasteeksi aika ajoin poliisilta puuttuvan kuuntelemisen taidon ja empatia kyvyn mikä näkyy kyynistymisenä. Vastaaja kertoi myös haasteeksi kontaktin saamisen asiakkaaseen, mihin saattoi vaikuttaa viranomaisen sukupuoli, sillä asiakas saattoi helpommin avautua toisen sukupuolen edustajalle. Haasteeksi koettiin myös työturvallisuus, mikä johtui aika ajoin mielenterveyshäiriöisen arvaamattomasta käytöksestä. Toinen vastaaja koki haasteeksi byrokratian sekä välillä ilmenevät kommunikaatiovaikeudet johtuen asiakkaan mielenterveyshäiriöstä. Myös kolmas vastaaja mainitsi kommunikaatiovaikeudet sekä jatkuvan luovimisen, jotta välttyttäisiin ettei asiakas aloita laittamaan vastaan, jolloin tilanne voisi muodostua voimankäyttötilanteeksi.

Yksi kolmesta vastaajasta koki poliisin omat tehtävät haastavammaksi kuin virka-aputehtävät. Toinen yksi kolmesta haastateltavasta ei kokenut virka-aputehtävää tai poliisin omaa tehtävää toistaan haastavammaksi. Viimeinen haastateltava koki hetken miettimisen jälkeen kuitenkin virka-aputehtävät haasteellisemmiksi kuin poliisin omat.

Yksi vastaajista koki mielenterveyshäiriöisten käyttäytyvän poliisia kohtaan aggressiivisesti tai väkivaltaisesti lähes viikoittain. Toinen vastaaja koki käytöksen olevan aggressiivista tai väkivaltaista harvemmin. Kolmas vastaaja ei suoraan osannut sanoa kuinka usein, mutta totesi, että niitä kuitenkin on.

7.2 Eettisyys

Eettisyys tarkoittaa sitä, että tutkija on noudattanut eettisiä periaatteita koko ajan tutkimusta tehdessään. Näin hänen tutkimuksessaan käyttämänsä menetelmät ja analyysitavat täyttävät sen kriteerin, että ne voisivat toimia minkä tahansa hyvin tehdyn tutkimuksen ohjenuorina. Lisäksi tutkimuksen täytyy pyrkiä saamaan aikaan hyviä asioita sen kohteena oleville ihmisille. Tutkimus ei saa missään vaiheessa vaarantaa sen kohteena olevien ihmisten elämän kulkua, etenkin silloin kun tutkimus kohdistuu arkaan aiheeseen. (Puusa, Juuti 2020, luku laadullisen tutkimuksen luotettavuus.)

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2012) ”Hyvä tieteellisen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely” (HTK) ohjeistusten mukaan tutkimuseetiikalla tarkoitetaan eettisesti vastuullisten ja oikeiden toimintatapojen noudattamista ja edistämistä tutkimustoiminnassa sekä tieteeseen kohdistuvien loukkausten ja epärehellisyiden tunnistamista ja torjumista kaikilla tieteenaloilla. Tutkimuksen luotettavuus ja tutkijan eettiset ratkaisut ovat erottamattomia. Uskottavuus perustuu siihen, että tutkijat noudattavat hyvää tieteellistä käytäntöä. (Tuomi, Sarajärvi 2018, 150.)

Tutkimustyössä noudatetaan rehellisyyttä, huolellisuutta, tarkkuutta ja objektiivisuutta tutkimuksen suunnitteluvaiheessa, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tulosten arvioinnissa. Tämä varmistetaan sillä, että tutkimuksessa käytetään tieteellisiä aineistonkeruu-, tutkimus-, ja arviointimenetelmiä. Tutkimuksen julkaisemisessa noudatetaan avoimuutta ja vastuullisuutta. (Kananen 2017, 190.)

7.2.1 Tutkittavien informointi laadullisessa tutkimuksessa

Asianmukainen informanttien informointi lisää tutkimusprosessin läpinäkyvyyttä ja tutkittavien luotamusta siihen, että heitä koskevia tutkimusaineistoja käsitellään vastuullisesti. Kun informointi ja luvat on hoidettu vastuullisesti, tutkijoille on selvää, miten aineistoja voidaan käsitellä ja miten raportointi tutkimusjulkaisuissa on mahdollista tehdä. Tutkittavia informoidaan joko suullisesti tai kirjallisesti. Kirjallinen muoto voi olla esimerkiksi tutkimuspyynnön saatekirjeen yhteydessä oleva informaatio. Tutkittaville tulee aina kertoa tutkimuksen tekijän yhteystiedot. (Kananen 2017, 191–193.)

Ennen teemahaastatteluja lähetin jokaiselle haastatteluun osallistujalle informaatiota tutkimuksen aiheesta sähköpostitse, mistä löytyi myös minun yhteystietoni. Tutkimusta varten hain myös tutkimusluvan Itä-Uudenmaan poliisilaitokselta. Lisäksi ennen teemahaastattelua annoin kaikille haastateltaville luettavaksi ja allekirjoitettavaksi saatekirjeen, jossa kerroin olennaisimpia tietoja tutkimuksesta ja siihen osallistumisesta. Saatekirje on tämän tutkimuksen liitteenä 2.

Työn tavoitteet ja tarkoitus ilmoitetaan lyhyesti, ymmärrettävästi ja selkokielisesti. Tutkimukseen osallistuminen on myös aina vapaaehtoista. Vastaaja ja tutkittava päättävät itse osallistumisesta. (Kananen 2017, 194.)

Tutkimuksen tavoitteet ja tarkoitus kerrottiin haastateltaville etukäteen ennen haastattelua sähköpostin välityksellä. Saatekirjeessä painotettiin myös tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta.

7.3 Luotettavuus

Luotettavuus tarkoittaa sitä, että tutkija vakuuttaa uskottavin perusteluin lukijan ammattitaidostaan siitä, että hän on kyennyt valitsemaan ja käyttämään perusteltuja ja oikeanlaisia lähestymistapoja ja menetelmiä ratkaistakseen tutkimusongelman ja toteuttaakseen tutkimuksen. Tämä vaatimus kohdistuu ihan jokaiseen tutkimusvaiheeseen. (Puusa, Juuti 2020, luku laadullisen tutkimuksen luotettavuus.) Tutkimustulosten pitää olla luotettavia. Luotettavuutta ei voida saavuttaa ilman suunnitelmallisuutta ja paneutumista laadun valvontaan. (Kananen 2017, 173.)

Reliabiliteetti ja validiteetti mittaavat tutkimuksen luotettavuutta ja laatua. Reliabiliteetti tarkoittaa tulosten pysyvyyttä ja validiteetti sitä, että tutkitaan oikeita asioita. Pysyvyys tarkoittaa sitä, että jos tutkimus uusitaan, saadaan samat tutkimustulokset, eli uusintamittaus vahvistaa tutkimustulokset. (Kananen 2017, 175.)

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuustarkastelu jää usein arvion varaan, sillä luotettavuutta ei voida arvioida ja laskea samalla tavalla ja tarkkuudella kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuus on tutkijan arvioinnin ja näytön varassa. (Kananen 2017, 175.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa ei ole olemassa minkäänlaisia yksiselitteisiä ohjeita, mutta useimmissa tapauksissa seuraavasta listasta saattaa olla ainakin jonkin verran apua:

- tutkimuksen kohde ja tarkoitus
- omat sitoumuksesi tutkijana tässä tutkimuksessa
- aineiston keruu
- tutkimuksen tiedonantajat
- tutkija-tiedonantaja-suhde

- tutkimuksen kesto
- tutkimuksen luotettavuus
- tutkimuksen raportointi

Koen tutkimukseni täyttävän luotettavuuden arvioinnin. Tutkimuksen kohde ja tarkoitus on tarkasti mietitty esimerkiksi huomioiden sen ajankohtaisuus ja aiheen tärkeys. Tutkimusaihetta miettiesäni halusin myös aiheen, joka kiinnostaa itseäni. Uskon, että se myös vaikuttaa paljon tutkimuksen laatuun.

Aineiston keruu menetelmä oli minulle alusta asti selkeä: teemahaastattelu ja sen nauhoittaminen. Teemahaastatteluun valittiin osallistujat tutkimuksen kriteereiden mukaan. Haastateltavien kanssa kommunikaatio ja haastattelun kulku oli selkeää ja se toteutettiin rauhallisessa tilassa.

Tutkimus aloitettiin ajoissa ja siihen käytettiin myös tarvittava aika. Tutkimusta suunniteltiin ennen sen aloittamista ja siitä tehtiin tutkimussuunnitelma. Aineiston analyysi ja tutkimuksen raportointi vaiheissa tein jatkuvasti reflektointia omasta tekemisestä ja tarkastelin työtäni kriittisesti.

Tutkimuksessa ilmeni myös saturaatio millä tarkoitetaan tilannetta, jossa aineisto alkaa toistaa itseään; tiedonantajat eivät tuota tutkimusongelman kannalta enää uutta tietoa. Ajatuksena on, että tietty määrä aineistoa riittää tuomaan esiin sen teoreettisen peruskuvion, joka tutkimuskohteesta on mahdollista saada. (Tuomi, Sarajärvi 2018, 99.)

7.4 Johtopäätökset ja kehittämiskohteet

Tutkimuksen tuloksien perusteella voidaan tehdä seuraavat johtopäätökset:

- 1) Poliiseilla on hyvin erilaisia kokemuksia työtehtäviltä, missä he kohtaavat mielenterveyshäiriöisiä asiakkaita. Poliisit kohtaavat mielenterveyshäiriöisiä yllättävissäkin tilanteissa ja kokemukseen vaikuttaa, millaisella tehtävällä mielenterveyshäiriöinen kohdataan ja mistä oireista hän kärsii.
- 2) Poliisit kohtaavat laidasta laitaan mielenterveyshäiriöisiä asiakkaita työtehtävillä, mutta erityisesti psykoosissa olevia. Poliisit kohtaavat mielenterveyshäiriöisiä yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvillä poliisin tehtävillä sekä lisäksi itsetuhoisia henkilöitä.
- 3) Poliisit kokevat haasteeksi virka-aputehtäviin liittyvän byrokratian ja sen prosessin eri vaiheet. Poliisit kokevat haasteelliseksi mielenterveyshäiriöisten puhuttamisen ja heihin kontaktin saamisen.
- 4) Poliisit kokevat haasteelliseksi työturvallisuuden, mikä johtuu aika ajoin mielenterveyshäiriöisten arvaamattomasta käytöksestä.

- 5) Poliisit huomioivat mielenterveyshäiriöisiä kohdatessa heidän ennalta arvaamattoman käytöksensä, mikä yleensä johtuu psykoosin aiheuttamista oireista.
- 6) Poliisit huomioivat kohtaamisissa työturvallisuuteen liittyvät riskit sekä puhuttamisen ja kontaktin saamisen tärkeyden mielenterveyshäiriöiseen asiakkaaseen.

Edellä mainitut johtopäätökset pystyttiin muodostamaan tutkimustuloksien pohjalta. Kyseiset johtopäätökset ovat keskeisimpiä ja ne vastaavat opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen otanta on kuitenkin pieni, joten sen perusteella ei voida tehdä laajoja johtopäätöksiä vaan se on enemmänkin suuntaa antava. Itse aihe yllätti minut sen laajuudella ja tutkimuksessa piti olla tarkkana, että tutkimuksessa pysytään sen aiherajauksen sisällä.

Tarkoituksena olisi, että tutkimus toisi tutkittavasta aiheesta jotakin uutta tietoa. Tämän tutkimuksen aiheita ei ole aikaisemmin tutkittu tästä näkökulmasta, joten koen onnistuneeni tuomaan uutta tietoa tutkimuksessani.

Tutkimustulosten myötä koen tärkeäksi kiinnittää huomiota tutkimuksessa ilmenneisiin haasteisiin, joita poliisi kohtaa mielenterveyshäiriöistä kärsivien asiakkaiden kanssa. Ajatuksia nostaa, miten poliisia voisi valmistaa jo koulutusvaiheessa entistä paremmin tämänkaltaisiin tilanteisiin. Voisiko jo koulutusvaiheessa opiskelijoiden tietoisuutta lisätä esimerkiksi erilaisista mielenterveydenhäiriöistä ja niiden yleispiirteistä entistä paremmin. Tällä hetkellä Poliisiammattikorkeakoulussa koulutus pitää sisällään muutaman luennon aiheeseen liittyen, mutta ei ehkä tarvittavalla laajuudella, kun miettään tilanteiden määrää miten paljon poliisit kohtaavat eri mielenterveyshäiriöistä kärsiviä henkilöitä työtehtävillä.

Useat ihmiset eivät ole välttämättä ikinä kohdanneet psykoosissa olevaa henkilöä. Myös poliisi saattaa kohdata ensimmäistä kertaa koskaan psykoosissa olevan henkilön työtehtävällä. Olisi siis tärkeää valmistella poliiseja psykoosissa olevien henkilöiden kohtaamiseen, jotta tehtävät olisivat mahdollisimman työturvallisia sekä poliisit osaisivat löytää erilaisia keinoja puhutukseen ja kontaktin luomiseen asiakkaaseen. Tilanteet ovat aina erilaisia ja myös ihmiset suhtautuvat eri toimintatapoihin eritavoin, mutta olisi hyvä, jos poliiseilla olisi tiettyjä työkaluja kohtaamisiin, joita he voisivat soveltaa tilanteiden mukaan.

Ajatuksia herättää myös virka-apuihin liittyvä byrokratia ja sen tuomat haasteet. Millä tavoin nykyistä virka-apu prosessia pystyttäisiin sujuvoittamaan ja helpottamaan poliisin sekä terveydenhuollon viranomaisten näkökulmasta? Virka-apu prosessin kehittämiseen tarvittaisiin varmasti helpotusta ja muutoksia ylemmiltä tahoilta, mutta virka-apu prosessin ja itse virka-aputehtävän huomiointi jo poliisin koulutus vaiheessa auttaisi opiskelijoita hahmottamaan entistä paremmin työharjoitteluun mentäessä mitä ne pitävät sisällään ja mikä näillä tehtävillä on kenenkin viranomaisen rooli. Näistä aiheista saisi myös ajankohtaisia ja tärkeitä jatkotutkimusaiheita.

LÄHTEET

HE 72/2002. Hallituksen esitys eduskunnalle hallintolaiksi ja laiksi hallintolainkäyttölain muuttamisesta. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2002/20020072#idm45237816927568> Luettu: 30.9.2021

Hietaharju, Päivi & Nuutila, Mervi 2010: Käytännön mielenterveystyö. Helsinki, Sanoma Pro Oy.

Huttunen, Matti 2018a: Lääkärikirja Duodecim. Mielialahäiriö. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim. Luettavissa: <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00393> Luettu: 20.9.2021

Huttunen, Matti 2018b: Lääkärikirja Duodecim. Persoonallisuushäiriöt. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim. Luettavissa: <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00407/persoonallisuushairiot?q=persoonallisuush%C3%A4iri%C3%B6> Luettu: 22.9.2021

Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna (toim.) 2017: Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere, Kustannusosakeyhtiö Vastapaino. Sisäinen lähde. Luettu: 1.9.2021

Kananen, Jorma 2017: Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Suomen yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Luettu: 8.11.2021

Kuoppasalmi, Kimmo & Heinälä, Pekka & Lönnqvist, Jouko 2017: Päihdehäiriöt. Teoksessa Veikko Aalberg ym. 2017: Psykiatria. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Käypä hoito 2020: Skitsofrenia. Suomalaisen lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Psykiatriyhdistys ry:n asettama työryhmä. Helsinki, Suomalainen lääkäriseura Duodecim. Luettavissa: <https://www.kaypahoito.fi/hoi35050#K1> Luettu: 24.9.2021

Lönnqvist, Jouko & Henriksson, Markus & Isometsä, Erkki & Marttunen, Mauri 2017: Itsetuhoisen käyttäytyminen. Teoksessa Veikko Aalberg ym. 2017: Psykiatria. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Lönnqvist, Jouko & Lehtonen Johannes 2017: Psykiatria ja mielenterveys. Teoksessa Veikko Aalberg ym. 2017: Psykiatria. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Lönnqvist, Jouko 2017: Mielenterveyden häiriöiden diagnostiikka ja luokittelu. Teoksessa Veikko Aalberg ym. 2017: Psykiatria. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Lönnqvist, Jouko & Moring, Juha & Henriksson, Markus 2017: Hoitoon ohjaaminen. Teoksessa Veikko Aalberg ym. 2017: Psykiatria. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Marttunen, Mauri & Eronen, Markku & Henriksson, Markus 2017: Persoonallisuushäiriöt. Teoksessa Veikko Aalberg ym. 2017: Psykiatria. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Mielenterveystalo: F60 Persoonallisuushäiriöt. HUS. Terveyskylä.fi. Luettavissa: <https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/Tietopankki/Diagnoosi-tietohaku/F60-69/F60/Pages/default.aspx> Luettu: 22.9.2021

Pelastustoimi: Ensihoito. Luettavissa: <https://pelastustoimi.fi/pelastuslaitokset/ita-uusimaa/ensihoito> Luettu: 3.11.2021

Poliisi 2020: Hälytyspalvelut. Luettavissa: <https://poliisi.fi/halytyspalvelut> Luettu: 4.11.2021

Poliisihallitus 2017: Poliisin operatiivinen virka-aputoiminta. POL-2016-9560. Luettavissa: <file:///C:/Users/emmae/Downloads/2.Ohje26.10.2017Poliisinoperatiivinenvirka-aputoiminta.pdf> Luettu: 3.11.2021

Puusa, Anu & Juuti, Pauli 2020: Johdanto. Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan? Teoksessa Aaltio iiris ym. 2020: Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus Oy. Luettu 9.11.2021

Puusa, Anu & Juuti, Pauli 2020: Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa Aaltio iiris ym. 2020: Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus Oy. Sisäinen lähde. Luettu: 8.11.2021

Puusa, Anu & Juuti, Pauli 2020: Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa: Aaltio iiris ym. 2020: Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus Oy. Sisäinen lähde. Luettu: 8.11.2021

Rantaeskola, Satu & Hyyti, Jari & Kauppila, Jaakko & Koskelainen, Mari 2015: Haastavat asiakastilanteet- väkivalta työssä. Helsinki, Talentum.

Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti, Hyvärinen (toim.) 2010: Haastattelun analyysi. Tampere, Osuuskunta Vastapaino. Sisäinen lähde. Luettu: 1.9.2021

Sisäministeriö 2021: Poliisi ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Luettavissa: <https://intermin.fi/poliisiasiat/yleinen-jarjestys-ja-turvallisuus> Luettu: 4.11.2021

Sosiaali- ja terveysministeriö 2020: Ensihoito. Luettavissa: <https://stm.fi/ensihoito> Luettu 3.11.2021

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) 2019: Tarkkailulähete. Luettavissa: https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/hyva-ammatinharjoittaminen/mielenterveys/hoitoon_maaraamisen_vaiheet Luettu: 4.11.2021

Suomen Mielenterveys Ry 2021: Mielenterveyspalvelut. Mieli.fi. Luettavissa: <https://mieli.fi/mielenterveys-koetuksella/miten-hakea-apua-mielenterveyden-ongelmiin/mielenterveyspalvelut/> Luettu: 4.11.2021

Suomen Mielenterveys Ry 2021: Tilastotietoa mielenterveydestä. Mieli.fi. Luettavissa: <https://mieli.fi/yhteiskunta/mielenterveys-suomessa/tilastotietoa-mielenterveydesta/> Luettu: 2.11.2021

Suomen pelastusalan ammattilaiset (Spal) 2020: Väkivalta ensihoitotyössä. Luettavissa: <https://www.spal.fi/vakivalta-ensihoitotyossa/> Luettu 4.11.2021

Suvisaari, Jaana & Isohanhi, Matti & Kiesepä, Tuula & Koponen, Hannu & Hietala, Jarmo & Lönnqvist, Jouko 2017: Skitsofrenia ja muut psykoosit. Teoksessa Veikko Aalberg ym. 2017: Psykiatria. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim, sivut 142–205.

Tays 2018: Avohoidon päihde- ja mielenterveyspalvelut. Luettavissa: [https://www.tays.fi/fi-FI/Ohjeet/Hoitoohjeet/Psykiatrian_hoitoohjelmat/Persoonallisuushairiot/Avohoidon_paihde_ja_mielenterveyspalvelu\(35712\)](https://www.tays.fi/fi-FI/Ohjeet/Hoitoohjeet/Psykiatrian_hoitoohjelmat/Persoonallisuushairiot/Avohoidon_paihde_ja_mielenterveyspalvelu(35712)) Luettu: 4.11.2021

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2012. Psykiatrian Luokituskäsikirja. Suomalaisen tautiluokitus ICD-10:n psykiatriaan liittyvät diagnoosit. Suomalainen toinen uudistettu painos. Mielen terveyden ja käyttäytymisen häiriöihin liittyvät diagnoosit Maailman terveysjärjestön (WHO) luokituksesta ICD10. Tampere: 2012. Luettavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90815/URN_ISBN_978-952-245-549-9.pdf?sequence=1. Luettu: 18.8.2021

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2020: Psykiatrinen erikoissairaanhoidon 2019, Psykiatristen hoitojaksojen kesto lyhenee yhä. Luettavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140834/TR_53_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu: 10.8.2021

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2021: Ahdistuneisuushäiriöt. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/mielen-terveys/mielen-terveyshairiot/ahdistuneisuushairiot> Luettu: 22.9.2021

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2021: Päihderiippuvuus. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/mielen-terveys/mielen-terveyshairiot/paihderiippuvuus> Luettu 23.9.2021

Vähäkuopus, Inka 2020: Mielen terveyshäiriöisten kokemukset kohtaamisesta poliisin kanssa. Poliisi-ammattikorkeakoulu. AMK-Opinnäytetyö. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/339203/ON_V%C3%A4h%C3%A4kuopus.pdf?sequence=3&isAllowed=y Luettu: 12.8.2021

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Haastateltavan tausta:

- Kuinka pitkään olet työskennellyt Vantaan poliisiasemalla valvonta- ja hälytyssektorissa?

Mielenterveyshäiriöisten kohtaaminen työssä & yleisimmät työtehtävät:

- Millaisia kokemuksia sinulla on työtehtävistä, missä asiakkaana on mielenterveyshäiriöinen henkilö?
- Mitkä ovat yleisimpiä työtehtäviä missä kohtaat mielenterveyshäiriöisiä?
- Miten usein kohtaat työssäsi mielenterveyshäiriöisiä?
- Millaisista mielenterveydenhäiriöistä kärsiviä asiakkaita olet kohdannut työssäsi?
- Miten mielenterveyshäiriöiset ovat suhtautuneet poliisiin?

Virka-aputehtävät

- Millaisia kokemuksia sinulla on työtehtäviltä missä olette antaneet virka-apua ensihoidolle, kun asiakkaana on ollut mielenterveyshäiriöinen henkilö?
- Mikä virka-aputehtävissä on haastavinta?
- Miten yhteistyö sujuu virka-aputehtävillä ensihoidon kanssa?
- Miten aikaa vieviä virka-aputehtävät ovat?
- Työllistääkö ensihoidon pyytämät virka-avut paljon poliisia, missä asiakkaana on mielenterveyshäiriöinen henkilö?

Poliisin omat tehtävät

- Millaisilla poliisin omilla tehtävillä olet kohdannut mielenterveyshäiriöisiä henkilöitä?
- Mitä haasteita poliisin omilla tehtävillä tulee vastaan, kun asiakkaana on mielenterveyshäiriöinen?
- Miten paljon poliisille tulee omia tehtäviä, missä asiakkaana on mielenterveyshäiriöinen?

Haasteet mielenterveyshäiriöisten kanssa:

- Millaisia haasteita olet kohdannut työtehtävillä, kun asiakkaana on mielenterveyshäiriöinen asiakas?
- Millaiset mielenterveyshäiriöiset henkilöt olet kokenut työssäsi haastavimmiksi ja mikä sen on aiheuttanut?
- Koetko haastavammaksi poliisin oman tehtävän vai virka-aputehtävän, missä asiakkaana on mielenterveyshäiriöinen?

- Miten usein työtehtävillä tulee haasteita/ongelmia, kun asiakkaana on mielenterveyshäiriöinen henkilö?
- Kuinka usein mielenterveyshäiriöiset asiakkaat käyttäytyvät poliisia kohtaa aggressiivisesti/väkivaltaisesti?

Vapaa sana:

Liite 2. Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia millaisia kokemuksia ja haasteita Vantaan poliisiasemalla valvonta- ja hälytyssektorilla työskentelevillä poliiseilla on tehtävistä, missä he ovat kohdanneet mielenterveyspotilaita.

Tutkimusaineisto kerätään kolmea poliisia haastattelemalla ja se toteutetaan teemahaastatteluna. Haastattelussa on läsnä vain tutkija ja haastateltava. Haastattelu on tarkoitus käydä kasvotusten ja äänittää sekä myöhemmin litteroida. Haastattelu voidaan myös toteuttaa koronatilanne huomioiden Teams sovelluksen avulla, jos haastateltava sitä erikseen toivoo. Haastattelun on tarkoitus olla keskustelunomainen tilanne valittujen teemojen sisällä.

Haastatteluun osallistujista ei tule tutkimukseen mitään sellaista tietoa, mistä heidät voisi tunnistaa tai yksilöidä. Tutkimuksessa ainoa esille tuleva tieto haastateltavasta on hänen virkaikänsä. Tämä tuo tutkimukseen avoimuutta ja perspektiiviä lukijalle kuinka kokenut poliisi on virkaikänsä perusteella vastaamassa kysymyksiin. Tutkimuksessa haastateltavista puhuttaessa käytetään merkintää P1-P3. Tutkimuksen päätyttyä aineistot hävitetään.

Tutkimukseen osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja haastateltavien omaan suostumukseen. Haastatteluun on haettu tutkimuslupa Itä-Uudenmaan poliisilaitokselta.

Olen tietoinen tämän tutkimuksen tarkoituksesta ja toteutustavasta. Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan Emma Erähalmeen opinnäytetyön toteuttamiseen. Olen tietoinen siitä, mihin haastattelulla kerättyä tietoa tullaan käyttämään. Olen myös tietoinen, ettei työssä tulla ilmaisemaan mitään sellaista tietoa, mistä minut voitaisiin yksilöidä tai tunnistaa. Suostun, että antamiani tietoja voidaan käyttää opinnäytetyössä, mikä julkaistaan internetissä, kun työ on valmis.

Päiväys ja paikka

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Haastattelijan allekirjoitus ja nimenselvennys
